

**Чернівецький торговельно-економічний інститут
Державного торговельно-економічного університету**

Кафедра фінансів, обліку і оподаткування

ВИПУСКНА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

**ОБЛІК ТА АНАЛІЗ ГРОШОВИХ КОШТІВ ТА
РОЗРАХУНКІВ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ
ПІДПРИЄМСТВОМ**

**(на матеріалах Приватного акціонерного товариства
«Буковинапродукт», с. Кам'яна, Чернівецького району, Чернівецької
області)**

Студентки 2 курсу денної форми
навчання спеціальності 071
«Облік і оподаткування»
спеціалізації «Облік і
оподаткування»

Романюк
Аліни
Дмитрівни

Науковий керівник:
к.е.н., доцент

Маначинська
Юлія
Анатоліївна

Завідувач кафедри:
д.е.н., професор

Чорновол
Алла
Олегівна

Чернівці 2023

ЗМІСТ

	стор.
ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ ТА АНАЛІЗУ ГРОШОВИХ КОШТІВ.....	9
1.1. Економічна сутність і класифікація грошових коштів	9
1.2. Нормативно-правове забезпечення обліку грошових коштів підприємства	13
Висновки за розділом 1	20
РОЗДІЛ 2. ОБЛІКОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ГРОШОВИМИ КОШТАМИ НА ПІДПРИЄМСТВІ.....	22
2.1. Організація обліку грошових коштів на підприємстві	22
2.2. Фінансовий облік грошових коштів на підприємстві.....	31
2.3. Облік в системі управління грошовими коштами та відображення їх у звітності підприємства	36
Висновки за розділом 2	39
РОЗДІЛ 3. УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ГРОШОВИМИ КОШТАМИ НА ПІДПРИЄМСТВІ.....	42
3.1. Економічний аналіз грошових коштів на підприємстві.....	42
3.2. Удосконалення обліку грошових коштів за умов застосування цифрових та інформаційних систем і технологій	50
Висновки за розділом 3	57
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ	60
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	66
ДОДАТКИ	

ВСТУП

Актуальність дослідження. Основна мета компанії – генерація надлишкового грошового потоку, що досягається шляхом щоденного обліку та контролю надходження та видачі готівки. Щоб вирішити проблему отримання надлишкового грошового потоку, необхідно одночасно запобігати розривам ліквідності та зниженню платоспроможності. Хоча ці цілі доповнюють один одного, вони також відіграють важливу роль у загальній діяльності компанії, особливо в управлінні обліком та фінансами. Щоб надійно вирішити ці проблеми, спочатку потрібно організувати облік та управління грошовими коштами.

Проблемою обліку грошових коштів на підприємстві займалося досить велика кількість українських учених, таких як: М.О. Ананська, Н.О. Пильнева, М.О. Полозов [1], К.М. Білецька [2], С.Р. Парді [3], В.В. Сопко, Н.М. Малюга, М.С. Пушкар, О.О. Григоревська, Т.С. Каленченко [4], В.Є. Совівський, Ю.М. Кулик [5], Д.Л. Гушу [6] та інші. Проте детально та всебічно питання удосконалення обліку та аналітичної оцінки грошових потоків саме на підприємствах консервної промисловості, як важливої складової харчової промисловості в контексті забезпечення продовольчої безпеки України не розглядалися, що спонукає потребу у здійсненні ґрунтовних досліджень сама в рамках окресленої проблематики.

Метою дослідження є розробка теоретичних засад, організаційно-методичних і науково-практичних положень щодо розвитку обліково-аналітичного забезпечення управління грошовими коштами підприємства.

Відповідно до мети було поставлено такі *завдання* і запропоновано їх вирішення:

узагальнити підходи до ідентифікації поняття «грошові кошти», «грошові потоки» та їх сутності, ознак і функціональних особливостей; дослідити законодавчу і нормативно-правову базу обліку і аналізу

грошові кошти;

дослідити організаційні засади обліку грошових коштів підприємства ПрАТ «Буковинапродукт» у Чернівецькій області;

розкрити особливості обліку грошових коштів на підприємстві та у його фінансовій звітності;

провести економічний аналіз грошових потоків на підприємстві;

розробити шляхи підвищення управління грошовими коштами шляхом удосконалення інформаційних технологій обліку, що використовуються на підприємстві.

Об'єктом дослідження є процеси управління грошовими коштами на ПрАТ «Буковинапродукт» на основі використання облікових та аналітичних технологій.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних, організаційно-методичних і практичних засад обліково-аналітичного забезпечення управління грошовими коштами підприємства як інформаційної основи прийняття рішень щодо ефективного їх використання.

Методи дослідження. Методологія дослідження ґрунтується на системному підході до удосконалення обліково-аналітичного забезпечення управління грошовими коштами підприємств. У ході дослідження теоретичних аспектів дослідження використано методи аналізу, синтезу та порівняння для деталізації об'єкта дослідження; статистичний – для аналізу динаміки фінансово-економічних показників підприємства, формування грошових потоків підприємства; причинно-наслідкових зв'язків, конкретизації, формалізації – для удосконалення системи аналітичного обліку грошових коштів; логічного узагальнення – під час формулювання висновків.

Інформаційною базою дослідження є законодавчі та нормативно-правові акти, Міжнародні стандарти фінансової звітності, Національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку, наукова монографічна література, статистичні дані Державного комітету статистики України та

Міністерства фінансів України. Емпіричною базою забезпечення доказовості теоретичних положень, достовірності висновків та рекомендацій, обґрунтування аналітичних показників стала фінансова та внутрішня звітність ПрАТ «Буковинапродукт», їх первинні документи та облікові реєстри.

Наукова новизна одержаних результатів полягає обґрунтуванні та розробці рекомендацій з удосконалення теоретичних, організаційних і методичних положень, які в сукупності розв'язують наукове завдання – побудови ефективної системи обліково-аналітичного забезпечення управління грошовими коштами підприємства. Основні положення й результати дослідження характеризують наукову новизну, полягають у такому.

Удосконалено:

формування Наказу про облікову політику підприємства, зокрема, оновлення Робочого плану рахунків, який є додатком до наказу про облікову політику, і врахування в ньому змін до НП(С)БО та Інструкції № 291.;

обліковий інструментарій управління грошовими коштами в частині формування електронних документів в системі «BAS: Бухгалтерія».

подальшого розвитку набули:

методичні підходи щодо аналізу грошових потоків на підприємствах консервної промисловості.

Практичне значення одержаних результатів полягає у розробці рекомендацій і пропозицій, спрямованих на удосконалення обліково-аналітичної системи підприємства в частині управління його грошових коштів. Запропоновано запровадження на підприємстві автоматизоване ведення управлінського обліку та формування управлінських звітів з метою підвищення прибутковості діяльності підприємства.

Апробація результатів дослідження. За темою дослідження опубліковано статтю на тему «Аналіз фінансового стану підприємства

консервної промисловості». Збірник студентських праць. Випуск (грудень, 2023). Чернівці: ЧТЕІ ДТЕУ, 2023, (0,3 друк. арк.).

Структура роботи. Випускна кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Загальний обсяг роботи становить 65 сторінок. Робота ілюстрована 20 таблицями та 12 рисунками. Список використаних джерел налічує 55 найменувань.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ ТА АНАЛІЗУ ГРОШОВИХ КОШТІВ

1.1. Економічна сутність і класифікація грошових коштів

Грошовий обіг суб'єкта господарювання безпосередньо пов'язаний з рухом товарів і послуг, виконанням зобов'язань перед працівниками, державним бюджетом, кредиторами та іншими контрагентами. Безпосередньо його поява обумовлена функціонуванням економічних законів, об'єктивною потребою у виокремлення в структурі економічного фундаменту спектру першочергових відносин, що обумовлені чинниками існування необхідності відтворення у вкладення продуктивних витрат й результатів та здійсненні розрахунків за своїми борговими зобов'язаннями [7, с.159].

Відповідно значна частина грошового обігу пов'язана із задоволенням постійних поточних потреб, які забезпечують просте відтворення, а інша його частина – з потребами розширеного відтворення, економічного зростання. Стадія розподілу й обміну передбачає відшкодування авансованої вартості й створення доходів. В процесі здійснення первинного розподілу визначається конкретна величина фонду відшкодування і різних видів доходів, встановлюється частка надходжень грошових коштів їх власникам. Ключовим наслідком розвитку перерозподілу, як процесу подальшого відокремлення раніше розподіленої вартості, є забезпечення можливості утворення фінансових фондів і позичкового капіталу в національній економіці [8, с.129].

Безпосередньо категорія «грошового обігу» тісно пов'язана з такими економічними категоріями як гроші. Сам термін «грошові кошти» трактується дослідниками, як гроші та будь-які документи, які приймаються банками до вкладу та негайно відносяться на його рахунок [9, с.22].

Грошові кошти присутні на початковому та кінцевому етапах облікового циклу, який включає придбання товарів, виробництво продукції, виконання робіт, надання послуг, а також отримання виручки. Роль грошових коштів на підприємстві є багатогранною.

Більшість операцій, що здійснюються на підприємстві, пов'язані з рухом грошових коштів, проведенням розрахунків між підприємствами. Рух коштів, що виступає як надходження і вибуття грошей та їхніх еквівалентів, утворює грошові потоки. Відповідно до МСБО 7 «Звіт про рух грошових коштів» грошові потоки – це надходження та вибуття грошових коштів та їх еквівалентів [11].

Грошовий потік (англ. *cash flow*) – основний показник, що характеризує ефект інвестицій у вигляді повернених інвестору грошових коштів. Основу грошового потоку з інвестицій складають чистий прибуток і сума амортизації матеріальних і нематеріальних активів.

Будемо стверджувати що, грошовий потік є сукупністю розподілених у часі надходжень і видатків грошових коштів та їх еквівалентів, генерованих господарською діяльністю підприємства. Рух грошових коштів на підприємстві пов'язаний з факторами часу, простору, структури, ризику і ліквідності.

Грошовий обіг підприємства – це рух грошових ресурсів у процесі економічної діяльності підприємства, пов'язаний з надходженням виручки від реалізації товарів, робіт і послуг, фінансуванням поточної та інвестиційної діяльності, з розрахунками в готівковій та безготівковій формі за різними зобов'язаннями підприємства. Розкриття терміну «грошові кошти» в літературних джерелах здійснено у Додатку А.

Сутність грошового обігу підприємств знаходить своє відображення у специфічних функціях:

опосередкування руху вартості суспільного капіталу – на кожній стадії руху капіталу виникають грошові відносини, пов'язані зі зміною форм власності, з авансуванням грошових коштів в оборотні виробничі фонди й

фонди обігу, з формуванням і розподілом фонду відшкодування і валового доходу підприємства.

стимулювання економічної активності суб'єктів господарювання – в сучасних умовах глобалізації економіки та посилення конкурентної боротьби дефіцит грошових коштів спонукає підприємства скорочувати тривалість їх обертання, вишукувати додаткові можливості залучення грошових ресурсів, а їх надлишок – інвестувати підприємницьку діяльність, розширюючи у тому числі й фінансові можливості інших суб'єктів ринку.

Форма вираження грошового обігу підприємства проявляється в безготівковому й готівково-грошовому оборотах, є об'єктами макро- і мікроекономічного регулювання та управління.

Одним з головних завдань, що стоять на мікрорівні – скорочення тривалості циклу обігу грошових коштів. Основу тривалості одного обороту грошових коштів становить тривалість виробничого циклу. Вона може істотно коливатися залежно від галузевої приналежності підприємства: для торгівлі тривалість одного обороту може становити тижні, для промисловості місяці, а для сільського господарства рік і більше.

На рівні підприємства суб'єктом управління грошовим обігом виступає фінансовий менеджер, який повинен проаналізувати сформовані умови обігу грошових коштів підприємства, виявити резерви прискорення оборотності коштів на всіх стадіях кругообігу. «Сучасне управління грошовим обігом ґрунтується на нормах, нормативах і лімітах, на автоматизованій системі обліку, надходження і обробки фінансово-економічної інформації, фінансовому аналізу й розрахунках». Результатом цього процесу є прийняття фінансових рішень з оптимізації грошового обігу й вивільненні (абсолютному та відносному) на цій основі грошових і матеріальних ресурсів з господарської діяльності підприємства.

Управління грошовим обігом здійснюється в рамках послідовної реалізації фінансової політики підприємства. Зміст фінансової політики багатогранний і включає такі аспекти:

розробка концепції управління фінансами підприємства, що забезпечує оптимальне поєднання дохідності та підприємницького ризику;

визначення основних напрямів використання фінансових ресурсів на поточний період (місяць, квартал) і на перспективу з урахуванням планів виробничої і комерційної діяльності, стану і прогнозів макроекономічної кон'юнктури (оподаткування, норм амортизаційних відрахувань основних засобів, грошово-кредитної політики держави тощо);

практичне досягнення поставлених завдань (фінансовий аналіз і контроль, вибір способів фінансування підприємства, оцінювання інвестиційних проектів тощо).

Серед основних напрямків розробки фінансової політики підприємства слід виокремити такі:

аналіз фінансово-економічного стану підприємства;

розробка облікової і податкової політики;

розробка кредитної політики підприємства;

управління оборотними коштами, кредиторською і дебіторською заборгованістю;

управління витратами, включаючи вибір амортизаційної політики;

вибір дивідендної політики.

Грошові кошти є найбільш ліквідними активами підприємства, які присутні на підприємстві на всіх етапах облікового циклу: від початкового до кінцевого, що включає придбання товарів, виробництво продукції, виконання робіт, надання послуг, а також їх продаж і отримання виручки [25]. Недостатня кількість оборотних коштів призводить до того, що підприємство не може розрахуватися з контрагентами, тобто втрачає платоспроможність, що в свою чергу знижує конкурентоздатність, надмірна ж їх кількість веде до втрати прибутку, який можна отримати від вкладання тимчасово вільних грошових коштів в прибуткові інструменти фінансового ринку. Все це зменшує ефективність функціонування суб'єкта господарювання. Підприємство може мати високі показники рентабельності своєї діяльності, мати значний запас

оборотних активів, але при недостатності грошових коштів виникає ризик непогашення платежів за фінансовими зобов'язаннями.

Підсумовуючи вищесказане, необхідно зазначити, що аналіз літературних джерел, систематизація та узагальнення думок науковців щодо сутності та ролі грошових коштів дозволило запропонувати авторське тлумачення їх як основи системи управління підприємством: грошові кошти – це засіб збереження вартості, який бере участь в обміні товарів та послуг, необхідний для забезпечення діяльності суб'єкта господарювання, є найбільш ліквідною складовою оборотних активів, може бути вираженим у вигляді готівки, коштів на рахунку в банку та електронних грошей.

Грошові кошти на підприємстві мають властивість постійно рухатися, забезпечуючи таким чином виробничі процеси. Їх вибуття характеризує процес забезпечення виробництва матеріалами та сировиною, необхідними послугами, а надходження – реалізацію виробленої продукції.

1.2. Нормативно-правове забезпечення обліку грошових коштів підприємства

Необхідно зауважити, що грошові кошти є досить складною та важливою економічною категорією. Зокрема, згідно з НП(С) БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», грошові кошти (гроші) – «це готівка, кошти на рахунках у банках та депозити до запитання» [25].

У Додатку В, табл. В.1 представлено функції грошей. На нашу думку, складність та висока дискусійність щодо трактування економічної сутності грошових коштів підприємства потребують більш ґрунтовного та централізованого нормативно-правового регулювання та закріплення в межах відповідного законодавчого поля.

Зміст та завдання організації обліково-аналітичного процесу грошових коштів охоплюють встановлення графіків дії певної підсистеми, визначення складових даних, що надходять та передаються нею, вибір методів й способів збору, обробки й видачі інформації, а також шляхів наукової організації праці облікових працівників [26]. Методичні основи щодо формування в обліково-аналітичному процесі інформації про грошові кошти, а також розкриття такої інформації у фінансовій звітності підприємства регламентуються комплексом нормативних актів, що в сукупності формують відповідну нормативно-правову базу (Додаток Д, табл. Д.1).

Необхідно зауважити, що в нашій країні базовим документом, що визначає порядок забезпечення та регламентує формування обліково-аналітичного процесу на підприємстві, є Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність» [26], тому вважаємо за доцільне наголосити на його пріоритетності у дослідженні нормативно-правової бази обліку оборотних активів. Важливо, що визначальний вплив на забезпечення обліково-аналітичного процесу в Україні здійснює комплекс відповідних нормативно-правових документів, які, на нашу думку, доцільно систематизувати у вигляді п'яти основних рівнів:

1. Конституція України, Кодекси законів і Закони України.
2. Укази й розпорядження Президента України, Постанови Кабінету Міністрів України.
3. Національні положення (стандарты) бухгалтерського обліку, інші нормативно-правові документи щодо бухгалтерського обліку та фінансової звітності, які затверджуються Міністерством фінансів України.
4. Нормативно-правові акти (інструкції, положення, вказівки) та методичні рекомендації Міністерства фінансів та інших органів, що розробляються і затверджуються на основі Положень (стандартів) бухгалтерського обліку.
5. Рішення (накази, розпорядження) щодо організації і ведення бухгалтерського обліку безпосередньо на рівні підприємства.

За результатами систематизації та узагальнення отриманих результатів досліджень виявлено, що основою нормативно-правової бази, яка здійснює регламентування порядку організації обліково-аналітичного процесу оборотних активів є Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [27] та відповідний комплекс Національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку (Додаток Д, табл. Д.2).

Згідно Міжнародного стандарту бухгалтерського обліку 7 «Звіт про рух грошових коштів» грошові кошти складаються з готівки в касі і депозитів до запитання. Еквіваленти грошових коштів - це короткострокові, високоліквідні інвестиції, які вільно конвертуються у відомі суми грошових коштів і яким притаманний незначний ризик зміни вартості. Грошові потоки - це надходження та вибуття грошових коштів та їх еквівалентів [11].

Основним нормативним документом, що визначає порядок ведення готівкових розрахунків у національній валюті України, є Положення про ведення касових операцій у національній валюті України №148 від 29.12.2017 [28].

У Положенні зазначено, що касові – це операції суб'єктів господарювання між собою та з фізичними особами, пов'язані з прийманням і видачою готівки під час проведення розрахунків через касу з відображенням цих операцій у касових ордерах, видаткових відомостях, розрахункових документах, електронних розрахункових документах, документах за операціями із застосуванням електронних платіжних засобів, інших касових документах, які згідно із законодавством України підтверджували б факт продажу (повернення) товарів, надання послуг, отримання (повернення) готівки (видача грошей працівнику під звіт, на відрядження; видача заробітної плати, інших винагород працівникам) [28].

З метою забезпечення здійснення розрахунків готівкою підприємства повинні мати касу, а їх керівники мають забезпечити належне облаштування цієї каси та надійне зберігання готівкових коштів у ній. Якщо з вини керівників не були створені належні умови для забезпечення схоронності

коштів під час їх зберігання і транспортування, то вони несуть за це відповідальність у встановленому законодавством України порядку. Зберігання в касі готівки та інших цінностей, що не належать цьому підприємству (наприклад, особисті гроші касира або інших осіб), забороняється.

Зазначимо, що чинним Положенням № 148 не визначено конкретних вимог до приміщень каси підприємства в частині рекомендацій щодо забезпечення схоронності грошових коштів при їх зберіганні і транспортуванні та рекомендацій щодо технічного укріплення і обладнання засобами охоронно-пожежної сигналізації приміщень кас підприємств, що були визначені Порядком ведення касових операцій у національній валюті в Україні, затвердженим постановою Правління НБУ від 2.02.1995 р. № 21, що втратив чинність згідно з постановою Правління НБУ від 19.02.2001 р. №72).

З метою виключення можливості несанкціонованого доступу до приміщень каси підприємства та забезпечення безпеки грошових коштів під час зберігання та транспортування підприємствам необхідно враховувати вимоги вищевказаних документів, а також окремі вимоги Організації охорони Банківські приміщення України (Вимоги до приміщень касових пунктів), встановлені Внутрішні інструкції та касири потрібні аеропорту.

Вважаємо за доцільне підкреслити важливість нормативної документації, яка розробляється безпосередньо на корпоративному рівні, оскільки вона регламентує деталі обліково-аналітичних процесів, виходячи з особливостей діяльності кожного суб'єкта господарювання. Така документація є важливою для формування процесу обліку та аналізу активів підприємства, оскільки при його розробці необхідно враховувати вимоги законодавчих актів вищого рівня та виявляти та правильно відображати окремі аспекти обліково-аналітичної діяльності на рівні підприємства. даний суб'єкт господарювання.

Відповідно до п. 6 розд. II Положення про ведення касових операцій у національній валюті в Україні, затвердженого постановою Правління НБУ

№148, суб'єкти господарювання мають право здійснювати розрахунки готівкою протягом одного дня за одним або кількома платіжними документами:

- 1) між собою – у розмірі до 10000 (десяти тисяч) грн. включно;
- 2) з фізичними особами – у розмірі до 50000 (п'ятдесяти тисяч) грн включно.

Платежі понад установлені граничні суми проводяться через надавачів платіжних послуг шляхом переказу коштів із рахунку на рахунок або внесення коштів до кас надавачів платіжних послуг для подальшого їх переказу на рахунки. Кількість суб'єктів господарювання та фізичних осіб, з якими здійснюються готівкові розрахунки, протягом дня не обмежується. При цьому, обмеження щодо граничної суми розрахунків не поширюється на розрахунки, які проводяться із застосуванням електронних платіжних засобів (платіжних карток).

Здійснення переказів готівкою в межах України на суму від 5000 грн. потребує ідентифікації платника. Це передбачено вимогами Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» № 361-ІХ, зі змінами від 17.10.2023р. № 3419-ІХ (ст.14 Закону). Ідентифікація передбачає, зокрема, такі дані, як: для фізособи – ПІБ, номер та серія (за наявності) паспорта громадянина України, або реєстраційний номер облікової картки платника податків; для юрособи – повне найменування та місцезнаходження або ідентифікаційний код згідно з ЄДРПОУ.

Водночас з 01.08.2023 року додатково до вищезазначених умов при переказі готівки через ПТКС на платіжну картку, незалежно від розміру суми, яка буде перерахована, потрібно вводити номер телефону. А саме, у разі внесення готівки за допомогою ПТКС для її зарахування на рахунки платник під час здійснення такої операції має: ввести номер свого мобільного телефону на екрані ПТКС; отримати на цей номер одноразовий пароль

(шляхом повідомлення або за допомогою телефонного дзвінка); ввести на екрані ПТКС одноразовий пароль, що підтверджує згоду на виконання платіжної операції; отримати квитанцію [29].

Водночас є виключення, коли номер телефону не вводиться. Це стосується таких платежів, що здійснюються через ПТКС, як сплата комунальних платежів (квартплата та комунальні послуги, стаціонарний телефонний зв'язок, телебачення, електроенергія, газ, інтернет, охорона), оплата квитків для залізничних перевезень тощо.

Отже, і після 01.08.2023 року залишається норма законодавства, яка дозволяє без ідентифікації платника проводити перекази готівки до 5 тис грн. Водночас, якщо Ви проводите переказ готівки через ПТКС, то Вам потрібно вказати номер свого мобільного телефону і тоді можна переказати суму у розмірі до 5 тис. грн. одноразово (раніше, до 01.08.2023 р., вводити номер телефону було не потрібно). Якщо ж Вам потрібно переказати суму більше 5 тис грн, тоді така операція потребує ідентифікації платника, яка включає в себе, ПІБ, номер паспорта та інш. Для цього перед здійсненням переказу на суму більше 5 тис грн. потрібно звернутись до банку або суб'єкта господарювання, якому належить ПТКС.

Безготівкові розрахунки підприємств регулюються Інструкцією «Про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті» № 69 [30], відповідно до чинного законодавства, мають здійснюватися на поточних рахунках в банках України на договірних засадах. Порядок зберігання коштів та здійснення розрахунків на поточних рахунках регулюється нормативами Національного банку України. Одним з них є Інструкція «Про затвердження Інструкції про порядок відкриття та закриття рахунків користувачам надавачами платіжних послуг з обслуговування рахунків» від 29.07.2022 №162 [31]. Інструкція регулює порядок відкриття та закриття рахунків користувачам надавачами платіжних послуг з обслуговування рахунків та особливості здійснення платіжних операцій за окремими рахунками користувачів, що відкриваються відповідно до законів України..

Основні нормативні документи, що регулюють операції з іноземною валютою в Україні, це:

Закон України «Про валюту і валютні операції» №2473 (зі змінами від 12.01.2023р. № 2888-IX);

Положення про заходи захисту та визначення порядку здійснення окремих операцій в іноземній валют, затверджене постановою правління НБУ № 5 (зі змінами від 17.08.2023р. №102);

Інструкція про порядок валютного нагляду банків за дотриманням резидентами граничних строків розрахунків за операціями з експорту та імпорту товарів, затверджене постановою правління НБУ №7 (зі змінами від 25.11.2022р. №234);

постанова правління НБУ від 24.02.2022 р. №18 «Про роботу банківської системи в період запровадження воєнного стану» [32].

Невід'ємною складовою фінансової звітності підприємства виступає така форма, як «Звіт про рух грошових коштів», нормативною основою для складання, якої є НП(С)БО «Загальні вимоги до фінансової звітності» [25]. Цим Положенням (стандартом) визначаються зміст і форма звіту про рух грошових коштів та загальні вимоги до розкриття його статей. Уніфікованість звіту дає користувачам фінансової звітності можливість зіставляти, оцінювати і прогнозувати грошові потоки підприємства; досліджувати спроможність підприємства погасити зобов'язання та сплатити дивіденди; виявляти причини різниці між прибутком і грошовими надходженнями та видатками; аналізувати грошові та не грошові аспекти операцій підприємства.

Суттєвого значення сьогодні набирає питання регулювання здійснення грошових розрахунків за допомогою електронних грошей. В Україні цей вид оплати з'явився відносно нещодавно, тому поки що не можливо уникнути спірних питань у бухгалтерському обліку. Регулятором електронних платіжних систем в Україні виступає Національний Банк України, який узаконює дії емітентів електронних коштів. На сьогоднішній день розроблено

Постанову Національного Банку України «Положення про електронні гроші в Україні» [33], яка регулює діяльність, пов'язану з випуском електронних грошей в Україні, та запровадження моніторингу за такою діяльністю. Питання ще досі потребує доопрацювання, адже дозвіл на легальну діяльність здійснення електронних розрахунків мають лише дві системи електронний грошей: Максі (ВіЕйБі Банк) і МонеХу (Банк Контракт).

Таким чином, нормативне регулювання грошових коштів та розрахунків сьогодні виражене в законодавчих актах, згідно з якими здійснюється контроль за надходженням та використанням грошових коштів, фінансовою дисципліною грошових розрахунків. Проте виникла потреба в його доопрацюванні, що підтверджує обґрунтованість дослідження цих об'єктів як цілісної системи. Наявність проблемних питань, поява нових форм розрахунків потребують відповідного розвитку відображення у бухгалтерському обліку та фінансовій звітності, а також його удосконалення.

Підсумовуючи, зауважимо, що кожне підприємство в нашій країні повинно самостійно, ґрунтуючись на чинному законодавчому полі та власному досвіді роботи, а також особливостях національної економіки, проводити коректний обліково-аналітичний процес щодо грошових коштів із врахуванням специфіки здійснення ним господарської діяльності відповідно до умов ринкової кон'юнктури та інших внутрішніх і зовнішніх факторів функціонування.

Висновки до розділу 1

1. Господарська діяльність кожного підприємства тісно пов'язана з його взаємовідносинами з іншими суб'єктами господарювання. Грошові кошти виступають початковою і кінцевою ланкою кругообігу, що включає в себе придбання матеріалів та сировини, виробництво продукції, виконання робіт та надання послуг, а також їх продаж, в результаті якого підприємство

отримує виручку. Готівковий і безготівковий грошові обороти тісно взаємопов'язані між собою та мають властивість переходити з однієї форми в іншу. До складу грошових коштів також можна віднести електронні гроші, адже вони мають такі ж характеристики, що й звичайні кошти. Електронні гроші виконують роль засобу платежу, обміну і накопичення, тобто є реальними грошима.

Складовими грошових коштів є і кошти в дорозі – кошти, які перераховані в останні дні місяця на реєстраційні, спеціальні реєстраційні, поточні рахунки установи, а також не розподілені на рахунках в органах Державного казначейства України, але будуть зараховані на ці рахунки в наступному місяці.

2. Побудова належної системи бухгалтерського обліку грошових коштів передбачає правильність здійснення та відображення всіх етапів їх руху, починаючи з дотримання нормативно-правових вимог, заповнення первинних документів, узагальнення та систематизації інформації в регістрах та завершуючи складанням звітності.

До основних проблем, що стосуються системи організації та обліку грошових потоків можна віднести неузгодженість національних положень, що регламентують бухгалтерський облік грошових коштів, із міжнародними стандартами, а саме відмінність у трактуванні поняття «грошові кошти» у національних та міжнародних положеннях бухгалтерського обліку, розбіжності в ідентифікації потоків грошових коштів за видами діяльності, неузгодженість норм і правил щодо складання фінансової звітності з руху грошових коштів тощо.

РОЗДІЛ 2

ОБЛІКОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ГРОШОВИМИ КОШТАМИ НА ПІДПРИЄМСТВІ

1.1 Організація обліку грошових коштів на підприємстві

Об'єктом дослідження обрані процеси, пов'язані з обліком грошових коштів на Приватному акціонерному товаристві (ПрАТ) «Буковинапродукт». Підприємство створено 12.12.1991 року за адресою 59050, Чернівецька область, Чернівецький район, село Кам'яна, Метою діяльності підприємства ПрАТ «Буковинапродукт» є здійснення підприємницької діяльності для одержання прибутку в інтересах акціонерів товариства та трудового колективу, максимізації добробуту акціонерів у вигляді зростання ринкової вартості акцій товариства, отримання акціонерами дивідендів.

Предметом діяльності ПрАТ «Буковинапродукт» є:

основний вид: 10.39 Інші види перероблення та консервування фруктів і овочів;

інші види: 46.31. Оптова торгівля фруктами й овочами;

46.19. Діяльність посередників у торгівлі товарами широкого асортименту;

10.71. Виробництво хліба та хлібобулочних виробів; виробництво борошняних кондитерських виробів, тортів і тістечок нетривалого зберігання;

10.85. Виробництво готової їжі та страв;

10.32. Виробництво фруктових і овочевих соків.

Код ЄДРПОУ 05398421.

Акціонерами Товариства є 93 фізичних особи.

Компанія «Буковинапродукт» спеціалізується на виробництві соків, консервації (овочевих, грибних сумішей), варення (фруктового, ягідного), повидла (фруктового, ягідного). Основними видами продукції заводу є:

сік томатний;
сік яблучний;
сік фруктовий чи овочевий інший;
консерви томатні;
овочі та суміші овочеві консервовані, незаморожені;
овочі консервовані в оцті;
джеми, мармелади інші;
плоди приготовлені чи консервовані інші;
послуги з постачання пари і гарячої води електростанціями.

На підприємстві в середньому працювало 35 особи а рік. Статутний капітал ПрАТ «Буковинапродукт» складав 523 тис. грн.

З вересня 2009 року на ПрАТ «Буковинапродукт» впроваджена і сертифікована відповідно до міжнародного стандарту ISO 22000:2005 система управління безпечності харчової та кормової продукції (НАССР). З грудня 2010 року впроваджена і сертифікована відповідно до міжнародного стандарту ISO 9001:2008 система якості харчової та кормової продукції (олія, шрот). З 2013 року на підприємстві впроваджено систему сталого розвитку біомаси ISCC (виробництво олії ріпакової на біопаливо).

На підприємстві Вищим органом є Загальні збори акціонерів. До виключної компетенції загальних зборів акціонерного товариства належить: внесення змін до статуту товариства; обрання членів наглядової ради; утворення і відкликання виконавчого та інших органів товариства; затвердження річної фінансової звітності товариства; розподіл прибутку товариства; рішення про ліквідацію товариства.

Виконавчим органом на підприємстві є Правління підприємства. Організаційна схема управління на ПрАТ «Буковинапродукт» представлена у Додатку Е, на рис. Е.1. Фінансова звітність ПрАТ «Буковинапродукт» за 2020-2022 рр. представлена у Додатках Ж1, Ж2, Ж3 відповідно.

Проаналізуємо показники фінансово-господарської діяльності підприємства ПрАТ «Буковинапродукт» за 2020-2022 рр. (Додаток 3, табл. 3.1).

Дані проведеного аналізу свідчить про наступне.

Чистий дохід від реалізації продукції, робіт послуг на підприємстві за 2020-2022 рр. зменшився на 35,5%, або на 3 357 тис. грн. Собівартість реалізованої продукції, робіт, послуг зменшилась на 32,2%, або на 2 691 тис. грн. В результаті валовий прибуток на підприємстві зменшився на 61,2%, або на 666 тис. грн.

У 2022 р. операційні витрати підприємства збільшились на 28,1%, або на 1 133 тис. грн. При цьому операційні доходи на підприємстві практично відсутні. Лише у 2021 р. на підприємстві були операційні доходи у сумі 4 тис. грн.

В результаті, у 2021-2022 роки фінансові результати до оподаткування підприємства ПрАТ «Буковинапродукт» були збитками. Величина фінансового результату до оподаткування на кінець 2022 року зменшилась на 1 797 тис. грн, або на 427,9%. В результаті, чистий фінансовий результат підприємства у 2020 році був прибутком у сумі 27 тис. грн, а у 2021-2022 роки - збитками в сумі 762 і 1 414 тис. грн. В середньому чисельність працюючих на заводі скоротилась на 21 осіб, або на 63,6%. За рахунок такого скорочення збільшилась продуктивність праці.

Вважаємо, що стан фінансово-господарської діяльності підприємства значно погіршився і став критичним. Звичайно, що головним фактором такого погіршення стала повномасштабна російська агресія. Рис. 3.1 Додатку 3 ілюструє фінансові результати діяльності ПрАТ «Буковинапродукт» за 2020-2022 роки.

Проведемо оцінку фінансового стану підприємства ПрАТ «Буковинапродукт» для визначення глибини негативних процесів, які відбуваються на підприємстві. Проведемо аналіз ліквідності підприємства ПрАТ «Буковинапродукт» з використанням коефіцієнтів (табл. 3.2), які

розраховані на підставі даних ф.1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)».

За результатами аналізу ліквідності, представлені у табл. 3.2, можна зробити такі висновки:

за роки дослідження коефіцієнт загальної ліквідності для підприємства знизився до 7,436, що відповідало нормативному значенню, проте значення поступово знизилось на 43,9%;

коефіцієнт швидкої ліквідності також значно погіршився і у 2022 р. склав 2,893, що свідчить про різке зниження платіжних можливостей підприємства щодо сплати поточних зобов'язання за умови своєчасного проведення розрахунків з дебіторами;

коефіцієнт абсолютної ліквідності надзвичайно низький, що свідчить про надзвичайно низьку платоспроможність підприємства сплатити борги негайно. У 2022 р. показник збільшився до значення 0,111;

за період дослідження коефіцієнт критичної ліквідності знизився до значення до 7,436, залишаючись при цьому в межах нормативного значення.

Проведемо оцінку відносних показників фінансової стійкості підприємства ПрАТ «Буковинапродукт» за 2020-2022 рр. (Додаток 3, табл. 3.3). Оцінку проведемо поетапно. Спочатку проаналізуємо показники структури джерел формування капіталу підприємства. Результати оцінки виявили, що:

коефіцієнт автономії на підприємстві знаходиться в межах нормативного значення (більше 50%). Питома вага власного капіталу в загальній сумі засобів, авансованих у його діяльність за період дослідження становила 70-75%;

коефіцієнт концентрації позикового капіталу свідчить про те, скільки зобов'язань припадає на сукупний обсяг пасивів. На кінець досліджуваного періоду на кожну гривню фінансових ресурсів припадало 0.06 грн. зобов'язань;

коефіцієнт фінансової стабільності свідчить про співвідношення власних та позикових коштів і у 2022 році він становив 11,462;

коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів характеризує структуру джерел покриття активів. Зростання цього показника в динаміці свідчить, з одного боку, про підвищення залежності від зовнішніх джерел фінансування, а з іншого – про збільшення довіри до підприємства з боку кредиторів та інвесторів, підвищення його інвестиційної активності за рахунок залучення довгострокових кредитів. Коефіцієнт для підприємства має практично нульове значення;

коефіцієнт довгострокових та поточних зобов'язань і забезпечень характеризують частку відповідно довгострокових та поточних зобов'язань і забезпечень у позиковому капіталі. Досліджуване підприємство не залежить від довгострокових та поточних зобов'язань і забезпечень. Відповідно коефіцієнт поточних зобов'язань і забезпечень наближений до 1,0.

Наступним етапом дослідження показників фінансової стійкості проведемо в розрізі показників стану оборотних активів. Результати аналізу засвідчили, що:

у 2022 році частка власного капіталу підприємства, вкладена в оборотні активи, склала 22,9%. Чим вище значення цього показника, тим більше підприємство має можливостей фінансового забезпечення виробничої та інших видів діяльності, проведення розрахунків з кредиторами;

частка забезпеченості оборотних активів власними оборотними коштами на кінець 2022 року склала 35,3%. Такий стан дозволяє підприємству самостійно фінансувати поточну діяльність, тобто бути платоспроможним;

забезпеченість запасів підприємства власними оборотними коштами весь період дослідження вище 50%, у 2022 році – 56,4%;

маневреність власних оборотних коштів на кінець 2022 року склала 4,2% у загальній величині власних оборотних коштів.

Третій етап аналізу фінансової стійкості підприємства передбачає розрахунок показників стану основного капіталу. Проведені розрахунки дозволили зазначити, що:

у 2022 році частка активів основної виробничо-господарської діяльності (основних засобів, інвестиційної нерухомості, запасів, поточних біологічних активів) у загальній вартості активів підприємства склала 82,9%, що свідчить наявний значний виробничий потенціал підприємства;

частка основних засобів (в оцінці за залишковою вартістю) у майні підприємства на кінець періоду дослідження склала 54,3%;

коефіцієнт нагромадження амортизації збільшився до 41,8%;

коефіцієнт співвідношення оборотних і необоротних активів свідчить, що на 1 грн необоротних активів 0,84 грн оборотних активів.

Таким чином, показники фінансової стійкості ПрАТ «Буковинапродукт» знаходяться в межах норми, однак продовжують погіршуватись, що свідчить про нестабільність фінансового становища підприємства.

Проведемо у табл. 3.4 оцінку ділової активності ПрАТ «Буковинапродукт» за 2020-2022 рр. Результати оцінки виявили наступне. Коефіцієнти оборотності активів, запасів і дебіторської заборгованості, власного капіталу поступово знижуються, що є негативним явищем. Коефіцієнт обертання поточної кредиторської заборгованості на підприємстві також характеризує поступове зниження, що свідчить про зростання закупівлю покупцями продукції підприємства в кредит.

Отже, більшість показників ділової активності ПрАТ «Буковинапродукт» за період дослідження мали тенденції до погіршення.

Бухгалтерська служба ПрАТ «Буковинапродукт» включає головного бухгалтера, заступника головного бухгалтера і трьох бухгалтерів. До завдань бухгалтерської служби на підприємстві віднесемо:

- розробку Положення про облікову політику підприємства, внесення змін до обраної облікової політики, внесення пропозицій щодо вибору форми бухгалтерського обліку виходячи зі структури й особливостей діяльності підприємства.

- організацію повного обліку основних засобів, сировини, матеріалів, палива, готової продукції, коштів та інших товарно-матеріальних цінностей підприємства, витрат виробництва та обігу, виконання кошторисів витрат згідно з вимогами законодавства та національних стандартів.

- формування і своєчасне надання повної та достовірної бухгалтерської інформації про діяльність підприємства, його майновий стан, прибутки й витрати.

- складання податкової, фінансової та статистичної звітності на основі достовірних первинних документів і відповідних бухгалтерських записів, своєчасне подання її відповідним органам.

- своєчасне нарахування та перерахування податків, внесків та інших обов'язкових платежів.

- розробку форм документів внутрішньої бухгалтерської звітності.

Головний бухгалтер призначається керівником підприємством та відповідно в ході здійснення прямих обов'язків керується Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [26], та низкою інших нормативно-правових актів. Головний бухгалтер підприємства здійснює контроль за:

- правильним і своєчасним оформленням приймання та використання сировини, матеріалів, палива, готових виробів, товарів та інших цінностей.

- стягненням у встановлений термін дебіторської та погашенням кредиторської заборгованості, дотриманням платіжної дисципліни.

- правильністю витрачання фонду оплати праці, дотриманням встановлених посадових окладів, суворим дотриманням штатної, фінансової та касової дисципліни.

- списанням недостач, втрат, дебіторської заборгованості й інших коштів;

- дотриманням встановлених правил проведення інвентаризації коштів, товарно-матеріальних цінностей, основних фондів, розрахунків і зобов'язань.

В Додатку Е на рис. Е.2 нами представлено структуру бухгалтерії ПрАТ «Буковинапродукт».

Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», ст.5, р. II визначено, що підприємство самостійно визначає облікову політику підприємства за погодженням з власником (власниками) або уповноваженим ним органом (посадовою особою) відповідно до установчих документів [27].

Державне регулювання обліку в Україні при формуванні облікової політики вимагає дотримання вимог чинних нормативно-правових актів, тому у розпорядчому документі про облікову політику підприємства необхідно визначити застосування:

- методів оцінки вибуття запасів;

- періодичності визначення середньозваженої собівартості одиниці запасів;

- порядку обліку (ідентифіковано чи загалом) і розподілу транспортно-заготівельних витрат;

 - окремого субрахунку обліку транспортно-заготівельних витрат;

 - методу обчислення резерву сумнівних боргів;

 - порядку оцінки ступеня завершеності операцій з надання послуг;

 - сегментів, пріоритетного виду сегмента, засад ціноутворення у внутрішньогосподарських розрахунках;

 - переліку і складу змінних і постійних загальновиробничих витрат, бази їх розподілу;

 - переліку і складу статей калькулювання виробничої собівартості продукції (робіт, послуг);

 - порогу суттєвості щодо окремих об'єктів обліку [34].

В Наказі про облікову політику ПрАТ «Буковинапродукт» (Додаток И) зазначено, що на підприємстві запроваджено журнально-ордерну форму обліку. При оцінці вибуття запасів в обліковій політиці зазначені такі методи:

- метод ФІФО - при відпусканні запасів у виробництво;

- метод ціни продажу - при відпусканні товарів у реалізацію до фірмових магазинів;

метод ФІФО - при відпусканні запасів у реалізацію.

Грошові кошти та їх еквіваленти на підприємстві включають кошти в банках і в касі, грошові кошти в дорозі.

Облікова політика ПрАТ «Буковинапродукт» розкривається також у Примітках до фінансових звітів. Тут від підприємства вимагається відобразити вплив облікової політики на стан справ. При цьому для цілей фінансової звітності у розгорнутому вигляді подаються такі показники: аналіз можливих варіантів отримання прибутку, використовуючи різні підходи оцінки запасів, витрат, амортизації, умов реалізації, асортименту продукції, що випускається, та інше.

Отже, як бачимо, в Наказі про облікову політику не зазначено всі потрібні відомості, що регламентують облікову діяльність підприємства. Тому потрібно внести зміни до Наказу про облікову політику підприємства.

Однак, для підприємств є проблемним питанням щодо внесення змін до облікової політики. Такі зміни в обліковій політиці можуть здійснюватися ретроспективно та перспективно. При ретроспективному відображенні змін в обліковій політиці, вплив змін здійснюється відносно подій і операцій минулих періодів від моменту їх виникнення, та відображається у звітності шляхом повторного подання порівняльної інформації про минулі звітні періоди. При перспективному відображенні змін облікова політика поширюється на події та операції що виникають після дати зміни облікової політики [35].

Вважаємо, що все ж таки Наказ про облікову політику підприємства ПрАТ «Буковинапродукт» слід оновити. Окремі облікові зміни продиктовані воєнним станом.

Так, обов'язково потрібно оновити Робочий план рахунків, який є додатком до наказу про облікову політику, і врахувати в ньому зміни до НП(С)БО та Інструкції № 291. Потрібно видалити субрахунок 289, який на підприємстві використовується для обліку транспортно-заготівельних витрат (ТЗВ). Натомість ТЗВ, пов'язані з доставкою кількох найменувань, груп,

видів запасів, потрібно узагальнити за групами запасів на окремому субрахунку 200 «ТЗВ на запаси» або окремому додатковому субрахунку, наприклад 2011 «ТЗВ на сировину та матеріали» (п. 5.5 Методрекомедацій № 2);

видалити рахунок 85 «Інші витрати»;

перевірите, чи відповідають склад рахунків та їх назви у робочому плані рахунків Плану рахунків та Інструкції № 291;

додати програму автоматизації бухгалтерського обліку на підприємстві;

Також потрібно передивитись параметри розрахунку амортизації ОЗ через зміну економічних вигід від використання активів (п. 25 НП(С)БО 7) [36]. Для цього: потрібно змінити строки корисного використання ОЗ, що частково пошкоджені/відновлені після воєнних дій; переглянути метод амортизації ОЗ, якщо через війну змінилася інтенсивність їх використання; встановити різні методи амортизації для різних груп ОЗ; розглянути варіант консервації деяких об'єктів ОЗ, щоб оптимізувати витрати на їх амортизацію, обслуговування й утримання.

Слід відмітити, що відсутність деяких положень у наказі про облікову політику або застосування застарілих облікових норм впливає на достовірність показників фінзвітності. За порушення порядку ведення бухгалтерського обліку, внесення недостовірних даних до фінансової звітності на посадових осіб підприємства накладають адміністративний штраф у розмірі від 136 до 255 грн (ст. 164-2 Кодексу України про адміністративні правопорушення; КпАП). За повторного протягом року порушення штраф вже більший — від 170 до 340 грн.

2.2. Фінансовий облік грошових коштів на підприємстві та відображення їх у звітності підприємства

Особливості обліку грошових коштів на ПрАТ «Буковинапродукт» зумовлені їх класифікацією за призначенням, а також місцем зберігання. Для

обліку грошових коштів та їх еквівалентів використовуються рахунки 3 класу, а саме: 30 «Готівка»; 31 «Рахунки в банках»; 33 «Інші кошти»; 34 «Короткострокові векселі одержані»; 35 «Поточні фінансові інвестиції» [37].

Підприємства мають право розраховуватися між собою та з фізичними особами готівкою. Але суми таких розрахунків протягом одного дня за одним або кількома платіжними документами обмежені. Платежі понад встановлені граничні суми слід проводити через банки або інших надавачів платіжних послуг, які відповідають вимогам Закону «Про платіжні послуги» від 30.06.2021 р. № 1591 [38]. А саме — перераховувати кошти з поточного рахунку на поточний рахунок або вносити кошти до банку чи інших надавачів платіжних послуг для подальшого їхнього перерахування на поточні рахунки.

Готівкові обмеження стосуються також:

розрахунків за товари, придбані на виробничі (господарські) потреби за готівкові кошти, одержані за допомогою електронного платіжного засобу (платіжної картки);

проведення розрахунків із застосуванням РРО/програмних РРО (ПРРО) і розрахункових книжок (РК).

Не зважати на обмеження можна, розраховуючись із бюджетами і державними цільовими фондами, вносячи добровільні пожертви й надаючи благодійну допомогу, використовуючи кошти, видані на відрядження.

Розрахунки готівкою мають свої обмеження в залежності від суми розрахунку та їхніх учасників. Цифр обмежень, які слід запам'ятати, всього дві – 10 тис. грн і 50 тис. грн. Під час воєнного стану з 24 лютого 2022 року розміри даних обмежень не змінювалися.

На підприємстві ПрАТ «Буковинапродукт» переважають безготівкові розрахунки. Безготівковими є такі розрахунки (п. 6 Інструкції № 163):

перерахування коштів із рахунків платників на рахунки отримувачів, перерахування надавачами платіжних послуг коштів, унесених платниками готівкою, на рахунки отримувачів [39].

Згідно Інструкції №291 рахунок 31 "Рахунки в банках" має такі субрахунки:

- 311 «Поточні рахунки в національній валюті»;
- 312 «Поточні рахунки в іноземній валюті»;
- 313 «Інші рахунки в банку в національній валюті»;
- 314 «Інші рахунки в банку в іноземній валюті»;
- 315 «Спеціальні рахунки в національній валюті»;
- 316 «Спеціальні рахунки в іноземній валюті».

Облік коштів на поточному рахунку в національній валюті на ПрАТ «Буковинапродукт» здійснюється на рахунку 311 «Поточні рахунки в національній валюті». Плата за розрахунково-касове обслуговування відноситься на адміністративні витрати (п. 18 НП(С)БО 16 «Витрати»).

Приклади кореспонденції рахунків з обліку руху грошових коштів в касі та на поточному рахунку наведено в Додатку К, таблиці К.1.

Субрахунок 315 «Спеціальні рахунки в національній валюті» призначений для обліку коштів на рахунку у системі електронного адміністрування податку на додану вартість, відкритому платнику податку в Казначействі, а також на інших спеціальних рахунках, відкритих у банку та/або органі Казначейства відповідно до законодавства, тощо [37].

Субрахунок 316 «Спеціальні рахунки в іноземній валюті» призначений для обліку коштів в іноземній валюті, що підлягають розподілу або додатковому попередньому контролю, у тому числі сум коштів в іноземній валюті, що підлягають обов'язковому продажу відповідно до законодавства [37].

Відповідно до п. 4 Порядку електронного адміністрування податку на додану вартість, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 16 жовтня 2014 року №569 рахунок у системі електронного адміністрування ПДВ (СЕА ПДВ) - це рахунок, відкритий платнику ПДВ в Казначействі, на який таким платником перераховуються кошти в сумі, необхідній для досягнення розміру суми ПДВ, на яку платник має право зареєструвати податкові накладні та/або розрахунки коригування в Єдиному реєстрі

податкових накладних, а також у сумі, необхідній для сплати узгоджених податкових зобов'язань з податку [40].

В бухгалтерському обліку кошти на електронному рахунку класифікують як актив і відображають на субрахунку 315 «Спеціальні рахунки в національній валюті».

Коли платник ПДВ поповнює електронний рахунок, то дату господарської операції визначають на дату зарахування коштів. Зазвичай це відбувається того самого дня, коли платник ПДВ сформував платіжне доручення банку на перерахування коштів. Однак можуть бути певні нюанси. Зокрема, якщо розрахункові документи надійшли впродовж операційного дня, банк їх виконує того самого дня, а якщо після операційного — протягом наступного операційного дня (п. 8.1 ст. 8 Закону № 2346).

Отож, якщо є сумніви, чи пройшло поповнення електронного рахунку в той самий день, коли ви звернулися в банк, варто перевірити інформацію в е-кабінеті або зробити відповідний запит в СЕА ПДВ. На підставі цього можна оформити бухгалтерську довідку.

На дату зарахування коштів на електронний рахунок в бухобліку роблять проведення Дт 315 Кт 311 «Поточні рахунки в національній валюті».

Стосовно надлишку на ПДВ-рахунку, то платник лише подає разом із ПДВ-декларацією додаток Д4 і за позитивного розвитку подій кошти з електронного рахунку перетечуть на поточний рахунок в банку без його втручання. Для відображення господарської операції з отримання переплати ПДВ із бюджету знову-таки знадобиться бухгалтерська довідка.

Коли переплата повертається із бюджету на ПДВ-рахунок, роблять проведення Дт 315 Кт 641. А отримані на поточний рахунок гроші відображають Дт 311 Кт 315.

Сплата ПДВ до бюджету відбувається без безпосередньої участі платника ПДВ. Він повинен лише забезпечити наявність необхідної суми на електронному рахунку. Далі Казначейство та ДПС потурбуються, щоб сума податкових зобов'язань потрапила до бюджету не пізніше останнього дня

строку, встановленого для самостійної сплати (п. 200.2 ПКУ) [41]. Тобто чіткої дати списання коштів з електронного рахунку в цьому разі не встановлено. Довідатися про неї можна в е-кабінеті або з допомогою сервісного запиту.

Суми ПДВ, перераховані до бюджету, відображають за дебетом субрахунку 641 «Розрахунки за податками» (аналітичний рахунок «Розрахунки за податком на додану вартість в системі електронного адміністрування податку на додану вартість») у кореспонденції з кредитом субрахунку 315 [42].

При заповненні реквізитів отримувача у платіжних дорученнях у разі перерахування коштів з власного поточного рахунка на електронний рахунок у СЕА ПДВ: у полі «Отримувач» зазначається найменування платника ПДВ; у полі «Код» необхідно зазначити податковий номер платника ПДВ, за яким ведеться облік у контролюючих органах; у полі «Банк отримувача» зазначається «Казначейство України»; у полі «№ рахунка» необхідно зазначити номер рахунка, вказаний в електронному повідомленні або отриманий в Центрі обслуговування платників за основним місцем обліку.

Крім того, звертаємо увагу, що реєстраційна сума (ліміт), на яку платник податку має право зареєструвати податкові накладні та/або розрахунки коригування в Єдиному реєстрі податкових накладних (далі - реєстраційна сума) обчислюється за формулою, визначеною пунктом 2001.3 статті 2001 Податкового кодексу України [41].

У разі перерахування коштів з власного поточного рахунка на електронний рахунок у СЕА ПДВ у полі №4 друкується роз'яснювальна інформація про призначення платежу в довільній формі. Наприклад: «перераховано з власного поточного рахунка на електронний рахунок».

Збільшення реєстраційної суми шляхом поповнення рахунка в системі електронного адміністрування податку з інших джерел чинним законодавством не передбачено.

Документообіг за операціями із грошовими коштами на підприємстві представлено в Додатку К на рис. К.1.

Для підтвердження руху грошових коштів в касі підприємства ПрАТ «Буковинапродукт» використовують такі документи: відомість на виплату готівки, прибутковий та видатковий касові ордери (КО-1,2), Журнал реєстрації прибуткових та видаткових касових документів (КО-3,3а), Касова книга (КО-4), Книга обліку виданої та прийнятої старшим касиром готівки (КО-5), Акт про результати інвентаризації наявних коштів (розрахунок), Акт про перевірку дотримання порядку ведення операцій з готівкою [58]. Підприємства, що здійснюють розрахункові операції у готівковій чи безготівковій формі (із використанням платіжних карток, чеків, тощо) при реалізації товарів та наданні послуг повинні обов'язково видавати наступні документи : фіскальний касовий чек на товари/послуги (ФКЧ-1), фіскальний касовий чек видачі коштів (ФКЧ-2), розрахункова квитанція (РК-1).

2.3. Удосконалення бухгалтерського обліку і фінансової звітності грошових коштів та розрахунків на основі гармонізації та стандартизації

Гармонізація національної системи бухгалтерського обліку передбачає впровадження міжнародних стандартів фінансової звітності, які розроблені виходячи з потреб ринкової економіки, визнані у світі, дають змогу забезпечити порівнянність обліково-звітних показників українських і зарубіжних господарюючих суб'єктів і структур. Перехід на національні стандарти, що побудовані з дотриманням принципів міжнародних стандартів, не означає перероблення існуючого бухгалтерського обліку чи його заміни закордонними системами, а лише стандартизацію, уніфікацію.

Інформація про рух грошових коштів відображалася у «Балансі» (Звіт про фінансовий стан) підприємства у розділі II «Оборотні активи», а саме у рядках «Грошові кошти та їх еквіваленти» (табл. Л.1), додаток Л.

Склад грошових коштів також розкривається у Примітках до річної фінансової звітності за формою № 5, у розділі VI «Грошові кошти».

Звіт про рух грошових коштів подає зміни, що відбулися не тільки у грошових коштах підприємства, але й їхніх еквівалентах за звітний період (рік, квартал). В управлінських цілях цей звіт може складатися й щомісяця. Закордоном його часто називають Cash Flow (англ).

Порядок складання і подання Звіту про рух грошових коштів визначається Міжнародним стандартом фінансової звітності 7 «Звіти про рух грошових коштів» [43]. Інформація, наведена у звіті дає користувачам фінансової звітності можливість:

- зіставляти, оцінювати і прогнозувати грошові потоки підприємства;
- досліджувати спроможність підприємства погасити зобов'язання та сплатити дивіденди;
- виявляти причини різниці між прибутком і грошовими надходженнями та видатками;
- аналізувати грошові та не грошові аспекти операцій підприємства.

Еквіваленти грошових коштів (субрахунок 351) – це високоліквідні інвестиції, які:

- короткострокові (до 3-х місяців);
- вільно можуть бути обміняні на гроші;
- у них незначний ризик зміни вартості.

Звіт про рух грошових коштів охоплює обороти по таким субрахункам, як:

- готівки у касі (301, 302);
- грошей на банківських рахунках (311, 312, 313, 314);
- грошових еквівалентів (351);
- грошей у дорозі (333, 334). Це кошти, які знаходяться в процесі банківських операцій (купівлі-продажу іноземної валюти, перевезенні інкасаторами тощо);

- електронних грошей, номінованих у гривні (335).

Внаслідок підрахунку грошових операцій у Звіті про рух грошових коштів результатом стає цифра чистого грошового потоку. Цей досить простий термін означає різницю між надходженням і витрачанням грошових коштів (ГК):

Чистий рух ГК (ЧРГК) = Надходження (притік) ГК – Витрачання (відтік) ГК

Чистий рух коштів у Звіті рахується як загальний, так і окремо по трьом видам діяльності, що утворюють окремі розділи Звіту. До них належать:

- операційна діяльність (ОД) – основна (надходження від продажу продукції, товарів, послуг, оренда та витрачання грошей на обслуговування цього всього процесу, сплату податку на прибуток);

- фінансова (ФД) – рух грошей по банківських кредитах, лізингу, сплати відсотків по ним та інших фінансових послугах;

- інвестиційна (ІД) – купівля-продаж основних засобів, нематеріальних активів, інших капітальних інвестицій, фінансових інвестицій (окрім тих, які віднесено до еквівалентів грошових коштів).

Окремо вираховують зміни від курсових різниць. У Звіті про рух грошових коштів вони подаються поза згаданими трьома видами діяльності.

Як наслідок, такого поділу:

ЧРГК = Чистий рух коштів від ОД + Чистий рух коштів від ФД + Чистий рух коштів від ІД

Існують два методи складання звіту про рух грошових коштів: прямий і непрямий. Щоправда, непрямий метод може бути застосований тільки до розділу щодо операційної діяльності. Рух грошових коштів від фінансової та інвестиційної діяльності складається прямим методом. Прямий метод легший як для складання, так і для розуміння. Однак непрямий вважається краще підходить для фінансових аналітиків при прогнозуванні, більшість

провідних компаній у світі його використовують, особливо при складанні звітності за МСФЗ.

Висновки до розділу 2

1. Об'єктом дослідження обрані процеси, пов'язані з обліком грошових коштів на Приватному акціонерному товаристві (ПрАТ) «Буковинапродукт». Компанія спеціалізується на виробництві соків, консервації (овочевих, грибних сумішей), варення (фруктового, ягідного), повидла (фруктового, ягідного). Чистий дохід від реалізації продукції, робіт послуг на підприємстві за 2020-2022 рр. зменшився на 35,5%. В результаті валовий прибуток на підприємстві зменшився на 61,2%, або на 666 тис. грн. Чистий фінансовий результат підприємства у 2020 році був прибутком у сумі 27 тис. грн, а у 2021-2022 роки - збитками в сумі 762 і 1 414 тис. грн.

Аналіз фінансового стану підприємства в 2020-2022 роках виявив його значне погіршення. Головним фактором такого погіршення стала повномасштабна російська агресія. Показники ліквідності низькі, що свідчить про надзвичайно низьку платоспроможність підприємства. Показники фінансової стійкості знаходяться в межах норми, однак погіршуються, що свідчить про нестабільність фінансового становища підприємства. Ділова активність підприємства теж знижується.

2. В Наказі про облікову політику ПрАТ «Буковинапродукт» зазначено, що на підприємстві запроваджено журнально-ордерну форму обліку. Вважаємо, що Наказ про облікову політику підприємства ПрАТ «Буковинапродукт» слід оновити. Окремі облікові зміни продиктовані воєнним станом. Так, обов'язково потрібно оновити Робочий план рахунків, який є додатком до наказу про облікову політику, і врахувати в ньому зміни до НП(С)БО та Інструкції № 291. Потрібно видалити субрахунок 289, який на підприємстві використовується для обліку транспортно-заготівельних витрат. Потрібно додати програму автоматизації бухгалтерського обліку «BAS

Бухгалтерія» на підприємстві. Слід додати субрахунки 315 «Спеціальні рахунки в національній валюті»; 316 «Спеціальні рахунки в іноземній валюті» до Робочого плану рахунків. Також потрібно передивитись параметри розрахунку амортизації ОЗ через зміну економічних вигід від використання активів (п. 25 НП(С)БО 7). Відсутність деяких положень у наказі про облікову політику або застосування застарілих облікових норм впливає на достовірність показників фінзвітності. За порушення порядку ведення бухгалтерського обліку, внесення недостовірних даних до фінансової звітності на посадових осіб підприємства накладають адміністративний штраф.

3. На підприємстві ПрАТ «Буковинапродукт» переважають безготівкові розрахунки. Облік коштів на поточному рахунку в національній валюті на ПрАТ «Буковинапродукт» здійснюється на рахунку 311 «Поточні рахунки в національній валюті». Також підприємства мають право розраховуватися між собою та з фізичними особами готівкою. Але суми таких розрахунків протягом одного дня за одним або кількома платіжними документами обмежені. В бухгалтерському обліку кошти на електронному рахунку класифікують як актив і відображають на субрахунку 315 «Спеціальні рахунки в національній валюті». На дату зарахування коштів на електронний рахунок проводять Дт 315 Кт 311. Коли переплата повертається із бюджету на ПДВ-рахунок, роблять проведення Дт 315 Кт 641. А отримані на поточний рахунок гроші відображають Дт 311 Кт 315.

4. Гармонізація національної системи бухгалтерського обліку передбачає впровадження міжнародних стандартів фінансової звітності, які розроблені виходячи з потреб ринкової економіки, визнані у світі, дають змогу забезпечити порівнянність обліково-звітних показників українських і зарубіжних господарюючих суб'єктів і структур. Інформація про рух грошових коштів відображалася у «Балансі» (Звіт про фінансовий стан) підприємства у розділі II «Оборотні активи», а саме у рядках «Грошові кошти

та їх еквіваленти». Склад грошових коштів також розкривається у Примітках до річної фінансової звітності за формою № 5, у розділі VI «Грошові кошти».

Звіт про рух грошових коштів подає зміни, що відбулися не тільки у грошових коштах підприємства, але й їхніх еквівалентах за звітний період (рік, квартал). В управлінських цілях цей звіт може складатися й щомісяця.

Закордоном його часто називають Cash Flow (англ). Порядок складання і подання Звіту про рух грошових коштів визначається Міжнародним стандартом фінансової звітності 7 «Звіти про рух грошових коштів». Існують два методи складання звіту про рух грошових коштів: прямий і непрямий. Непрямий метод може бути застосований тільки до розділу щодо операційної діяльності. Рух грошових коштів від фінансової та інвестиційної діяльності складається прямим методом. Непрямий метод вважається краще підходить для фінансових аналітиків при прогнозуванні, більшість провідних компаній у світі його використовують, особливо при складанні звітності за МСФЗ.

РОЗДІЛ 3

УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ГРОШОВИМИ КОШТАМИ НА ПІДПРИЄМСТВІ

3.1 Економічний аналіз грошових потоків на підприємстві

Комплексна аналітична оцінка руху грошових коштів дає змогу вивчити їх динаміку, визначити суму перевищення надходжень над видатками, що дає змогу робити висновки про можливості внутрішнього самофінансування. такий аналіз інформує про наявність у суб'єкта господарювання коштів для придбання необхідних засобів виробництва, погашення боргів, фінансування своєї діяльності в умовах сьогодення.

Безпосередньо основною метою комплексної аналітичної оцінки грошових потоків є оцінка здатності підприємства заробляти грошові кошти визначеного розміру в певні строки, необхідні для здійснення запланованих витрат. Для цього варто розв'язати такі завдання:

визначити обсяги та джерела грошових коштів за конкретних умов місця й часу та відповідної ситуації в національній економіці;

дослідити основні напрями використання грошових коштів;

провести аналіз достатності власних коштів для здійснення інвестиційної діяльності суб'єктом господарювання;

визначити причини розриву між величиною отриманого прибутку та фактичною наявністю грошових коштів в ході операційного циклу;

досягти фінансової оптимізації в діяльності суб'єкта господарювання [44, с.356].

Результати аналізу грошових потоків повинні дати відповіді на такі питання.

1. У процесі аналізу вхідних грошових потоків:

- чи є причиною збільшення вхідних грошових потоків зростання поточних зобов'язань, які вимагатимуть погашення, тобто відтоку грошових коштів у майбутньому;

- чи має місце зростання акціонерного (статутного) капіталу за рахунок додаткової емісії акцій;

- чи відбувався розпродаж майна підприємства протягом звітного періоду;– чи спостерігається скорочення запасів товарно-матеріальних цінностей, незавершеного виробництва, готової продукції і товарів на складі.

Отримання позитивних відповідей на ці питання є свідченням того, що збільшення вхідного грошового потоку не можна вважати абсолютно позитивним явищем, оскільки воно може призвести до значних відтоків грошових коштів у майбутньому або свідчити про проблеми підприємства з поточними розрахунками, формуванням капіталу тощо.

2. У процесі аналізу вихідних грошових потоків:

- чи має місце скорочення показників оборотності оборотних активів;

- чи спостерігається зростання величини запасів і дебіторської заборгованості;

- чи відбувалося різке зростання обсягів продажу товарів, що потребувало додаткових витрат, пов'язаних з їх реалізацією;

- чи здійснювалися надлишкові виплати акціонерам понад рекомендованої норми розподілу чистого прибутку (близько 30%);

- чи спостерігається затримка за сплатою податків, зборів та обов'язкових платежів;

- чи відбувається затримка виплат персоналу за заробітною платою.

Позитивні відповіді на вказані питання можуть свідчити про те, що збільшення вхідного грошового потоку має різні причини і може свідчити як про позитивні (розширення підприємства), так і про негативні наслідки, наприклад про неефективне управління рухом грошових коштів, про проблеми з виробництвом і реалізацією продукції, про надлишкове «вимивання» капіталу з підприємства тощо [45].

На першому етапі аналізу грошових потоків слід проаналізувати ліквідність балансу підприємств. Баланс вважається абсолютно ліквідним, якщо $A1 \geq P1$; $A2 \geq P2$; $A3 \geq P3$; $A4 \leq P4$. Групування активів та пасивів балансу для визначення його ліквідності показано в Додатку М в таблицях М.1 та М.2.

Аналіз ліквідності балансу ПрАТ «Буковинапродукт» полягає в порівнянні наявності коштів, наведених в активі та згрупованих за ступенем зниження їх ліквідності, із зобов'язаннями, які об'єднані за термінами їх погашення (в порядку зростання термінів сплати), що дає можливість проаналізувати ліквідність балансу підприємства за 2020–2022 рр. (Додаток М, табл. М.3).

За даними табл. М.3 у 2020 році нестача високоліквідних оборотних активів для покриття найбільш термінових зобов'язань становила 486 тис. грн, а в 2022 році нестача вже була у сумі 715 тис. грн. За середньоліквідними оборотними активами спостерігається нестача платіжних засобів у 2020 році 1395 тис. грн, у 2022 році - 1361 тис. грн. За низьколіквідними оборотними активами спостерігається надлишок платіжних коштів у сумі 5938 тис. грн, який зменшився у 2022 році до 4674 тис. грн. В групі важколіквідних активів на підприємстві нестача платіжних коштів у 2020 році склала 3703 тис. грн, у 2022 році – 2217 тис. грн.

Отже, на ПрАТ «Буковинапродукт» спостерігаються наступні загальні показники ліквідності балансу:

2020 рік: $A1 < P1$; $A2 < P2$; $A3 > P3$; $A4 < P4$

2021 рік: $A1 < P1$; $A2 > P2$; $A3 > P3$; $A4 < P4$

2022 рік: $A1 > P1$; $A2 > P2$; $A3 < P3$; $A4 < P4$

Як бачимо, на протязі трьох років підприємство не має достатньої кількості найбільш ліквідних активів для покриття найбільш термінових зобов'язань, тобто ліквідність балансу не є абсолютною. Також короткострокові зобов'язання перевищують активи, що швидко реалізуються. Це означає, що підприємство не зможе розрахуватися з кредиторами після

отримання грошових коштів від реалізації своєї продукції. Виконання третьої умови свідчить, що підприємство повністю покрило довгострокові зобов'язання, це позитивно позначилося на платоспроможності підприємства. Не виконання четвертої умови свідчить, що підприємство не дотримується мінімальних умов фінансової стійкості - наявності власних оборотних коштів. На основі цього можна судити про фінансову нестабільність підприємства.

Враховуючи розрахунки, баланс ПрАТ «Буковинапродукт» не можна вважати абсолютно ліквідним за досліджуваний період, тому що не виконуються всі обов'язкові умови ліквідності. Це означає, що на протязі трьох останніх років зовнішні зобов'язання підприємства перевищують поточні активи.

Розраховані загальні показники ліквідності (ЗПЛ) на кінець 2020 р. і 2022 р. показали, що підвищення загального показника ліквідності з 0,696 у 2020 році до 0,772 у 2022 вказує на позитивну динаміку рівня ліквідності балансу.

$$\text{ЗПЛ}_{2020}=0,696; \text{ЗПЛ}_{2022}=0,772.$$

В Додатку М наведені результати динаміки грошових коштів підприємства ПрАТ «Буковинапродукт» за 2020-2022 роки. За досліджуваний період обсяги грошових коштів на підприємстві зросли на 91 тис. грн, при цьому, їх частка в активах в цілому зросла до 0,68%, залишаючись дуже низькою. Якщо розглянути структуру оборотних активів підприємства, то частка грошових коштів в них зросла від 0,04 до 1,5%. В запасах підприємства за ці ж роки частка грошових коштів збільшилась від 0,05 до 2,39%.

Отже, бачимо, грошові кошти на підприємстві збільшились, але це зростання не призвело до структурних змін у складі активів підприємства, у тому числі оборотних. На рис. М.1 показано динаміку грошових коштів при відносному зменшенні запасів, оборотних активів та активів підприємства в цілому.

В Додатку М в табл. М.5 проаналізовано чистий рух грошових коштів на підприємстві ПрАТ «Буковинапродукт» за 2020-2022 роки. Як бачимо, чистий рух грошових коштів змінився від -4 тис. грн до 76 тис. грн.

Проведемо розрахунок абсолютних показників грошових потоків для підприємства ПрАТ «Буковинапродукт». Для оцінювання грошових потоків, дохідності та ліквідності підприємства в закордонній практиці широко застосовується показник Cash-Flow. Найпоширеніший спосіб розрахунку *Cash-Flow* полягає у тому, що до чистого прибутку додаються амортизаційні відрахування за відповідний період.

Абсолютним показником грошових потоків, за допомогою якого визначається фінансова стійкість підприємства, є ліквідний грошовий потік, що характеризує зміни в чистій кредитній позиції суб'єкта господарювання протягом певного періоду (місяця, кварталу). Чиста кредитна позиція – це різниця між сумою кредитів, отриманих підприємством, і величиною грошових коштів. Ліквідний грошовий потік (зміна в чистій кредитній позиції) є показником дефіцитного або надлишкового сальдо грошових потоків.

В Додатку М наведені табл. М.6 абсолютні та відносні показники грошових потоків на ПрАТ «Буковинапродукт» у 2020-2022 рр.

Грошовий потік на підприємстві за досліджуваний період зменшився на 15,9% за рахунок зменшення чистого фінансового результату на суму 1441 тис. грн (або на 5337,0%) та зростанні амортизаційних відрахувань на 695 тис. грн (або на 14,9%).

Довгострокових кредитів в банках підприємство протягом всього періоду дослідження не мало. Короткострокових кредитів в банку на початок 2020 року підприємство мало на суму 2150 тис. грн, а на кінець 2022 року – на суму 2025 тис. грн.

Ліквідний грошовий потік (ЛГП) розраховується за формулою:

$$\text{ЛГП} = (\text{ДК1} + \text{КК1} - \text{Г1}) - (\text{ДК0} + \text{КК0} - \text{Г0}),$$

де ДК1 і ДК0 – довгострокові кредити банків відповідно на кінець і початок розрахункового періоду;

КК1 і КК0 – короткострокові кредити банків відповідно на кінець і початок розрахункового періоду;

Г1 і Г0 – гроші та їх еквіваленти відповідно на кінець і початок розрахункового періоду.

Ліквідний грошовий потік акумулює всі кредитні ресурси, а тому показує вплив кредитів на ефективність діяльності з погляду генерування грошового потоку.

За даними табл. М.6 ліквідний грошовий потік підприємства мав такі значення.

$$\text{ЛГП}_{2020} = -354;$$

$$\text{ЛГП}_{2021} = -140;$$

$$\text{ЛГП}_{2022} = -426.$$

У 2022 році порівняно з 2020 роком чистий грошовий потік збільшився на 80,0 тис. грн (на 2000,0%). Проте, коефіцієнт достатності чистого грошового потоку знизився з -0,002 (2020 р.) до -0,104 (2022 р.). Значення коефіцієнту достатності чистого грошового потоку має від'ємне значення, що свідчить про незбалансованість грошових потоків товариства у цих періодах. Однак таку ситуацію не можна оцінювати однозначно як незадовільну. При недостатності надходження грошових коштів виплати проводяться за рахунок раніше накопиченого залишку, що може й не мати негативних наслідків у короткостроковому періоді. Такий стан може погіршити результати діяльності товариства в майбутньому, якщо перевищення виплат над надходженнями грошових коштів буде зберігатися і призведе до їх дефіциту. Враховуючи розмір залишку грошових коштів на кінець 2022 року та суму виплати основного боргу за кредитами грошові потоки товариства в 2022 році оцінюємо негативно.

Коефіцієнт достатності *Cash-Flow*, який визначається відношенням грошового потоку до заборгованості (нетто), у 2020 році становив 1,198, а в

2022 році він зменшився до 0,995. Коефіцієнт співвідношення Cash-Flow і поточної кредиторської заборгованості зменшився з 6,759 у 2020 році до 3,315 у 2022 році. Ця динаміка пояснюється тим, що за зменшення Cash-Flow на 15,9% поточна кредиторська заборгованість збільшилася на 71,2%. Коефіцієнт ефективності грошових потоків, який визначається відношенням додатного грошового потоку до від'ємного грошового потоку та характеризує синхронність надходження і витрачання грошових коштів, має від'ємне значення весь період дослідження. Такий рівень вказує на нераціональні пропорції руху коштів на підприємстві. Наведені показники оцінювання ефективності використання грошових коштів доповнюються показниками рентабельності, під час розрахунку яких порівнюють отриманий фінансовий результат із грошовими потоками підприємства (Додаток М, табл. М.7).

Показники рентабельності грошових потоків розраховують для кожного виду діяльності (операційної, інвестиційної, фінансової) шляхом відношення відповідного фінансового результату до аналогічного позитивного грошового потоку. Ці показники доцільно аналізувати у динаміці щонайменше за три роки [46-47]. Під час формулювання висновків необхідно враховувати, що підвищення показника рентабельності залишку грошових коштів в умовах їх зменшення не є однозначно позитивним результатом. Зростання рентабельності грошових коштів таким шляхом може негативно позначитися на абсолютній ліквідності підприємства. У зв'язку з цим під час оцінювання ефективності грошових потоків на підставі показника рентабельності залишку грошових коштів необхідно враховувати зміни в структурі активів підприємства.

Ефективним можна визнати використання грошових коштів, якщо частка високоліквідних активів підприємства відповідає поточним потребам у них. Оцінюючи рентабельність отриманих і витрачених грошових коштів, слід брати до уваги особливості формування відповідних показників. Наприклад, зниження рентабельності витрачених грошових коштів не слід

розглядати як негативний результат поточної діяльності підприємства, якщо така тенденція зумовлена збільшенням виплат, які забезпечать позитивну динаміку прибутку в майбутньому. Не є негативним також зниження рентабельності отриманих грошових коштів, якщо збільшилося надходження коштів від господарських операцій, фінансовий результат за якими буде виявлено в майбутніх періодах [48-50]. Проаналізуємо динаміку показників рентабельності грошових потоків (Додаток М, табл. М.7).

Показники рентабельності грошових потоків мають різноспрямовану динаміку, а їх рівень залишається низьким і навіть від'ємним. Так, значення рентабельності залишку грошових коштів показує, що у 2020 році в розрахунку на 1 грн середнього залишку грошей та їх еквівалентів було одержано 0,0005 грн чистого прибутку, а в 2022 році це співвідношення зменшилося до збитку у сумі 25 грн збитку. Таке зниження пояснюється тим, що за зменшення чистого прибутку на 5337% середній залишок грошей та їх еквівалентів зріс на 1020,0%. Завдяки із зменшенням чистого прибутку порівняно з додатним і від'ємним грошовими потоками рівень рентабельності отриманих і витрачених грошових коштів, як відсоткове відношення чистого прибутку до, відповідно, додатного і від'ємного грошових потоків, продемонстрував достатньо низькі та від'ємні значення. Значення показника рентабельності на основі грошового потоку всі роки дослідження є від'ємними.

Отже, комплексне використання напрямів аналізу та системи показників оцінювання грошових потоків підприємства дає змогу визначити рівень достатності формування коштів, ефективності їх використання та досягнення збалансованості додатного і від'ємного грошових потоків, встановити позитивні та негативні тенденції, наявні та потенційні проблеми, що пов'язані з формуванням і використанням грошових коштів, оцінити ефективність управління грошовими потоками для розроблення необхідних управлінських рішень.

У результаті аналізу руху грошових коштів можна зробити попередні висновки про причини дефіциту грошових коштів, якими є [51-54]:

низька рентабельність продажу, активів і власного капіталу;

великі капітальні витрати, не забезпечені відповідними джерелами фінансування;

велике податкове навантаження, а також значні виплати акціонерам;

надлишкова частка позикового капіталу в пасиві балансу і пов'язані із цим високі витрати на обслуговування капіталу (значні відсоткові платежі);

зниження показників оборотності оборотних активів, тобто залучення до обороту підприємства додаткових грошових ресурсів.

Проте, зниження рентабельності витрачених грошових коштів не слід розглядати як негативний результати поточної діяльності підприємства за наступних умов:

якщо така тенденція викликана збільшенням виплат, які забезпечать йому прибуток в майбутньому;

якщо відбулося збільшення надходження грошових коштів від господарських операцій, фінансовий результат за якими визнано у попередні звітні періоди.

3.2 Удосконалення обліку грошових коштів за умов застосування цифрових та інформаційних систем і технологій

Суб'єкти підприємницької діяльності стали все частіше вибирати програми BAS для автоматизації управлінського та бухгалтерського обліку на своїх підприємствах. Популярність обумовлена наявністю в лінійці програмних продуктів великої кількості рішень, які адаптовані під різні сфери та обсяги господарської діяльності організацій. Програмне забезпечення BAS постійно оновлюється, оперативного доопрацьовується відповідно до нововведень законодавчої бази України.

У нашій країні останнім часом частка малого бізнесу і торгових підприємств на ринку постійно зростає. «BAS Бухгалтерія» - програмний продукт може використовуватися підприємствами будь-якого виду комерційної діяльності (торгівля, виробництво або надання послуг і т.д.), які хочуть автоматизувати ведення бухгалтерського та податкового обліку. Функціонал «BAS Бухгалтерія» дозволяє:

вести облік товарно-матеріальних цінностей на складах організації в кількісному або кількісно-сумовому вираженні, реєструвати операції по інвентаризації запасів;

вносити дані про основні засоби і нематеріальні активи, які використовуються в процесі здійснення господарської діяльності;

відображати в системі операції по надходженню і реалізації товарів, робіт і послуг із зазначенням укладених договорів, оформлення можливих повернень;

вводити документи по руху грошових коштів підприємства (готівкових та безготівкових) в національній або іноземній валюті із зазначенням виду операції, контрагентів, документів розрахунку;

враховувати виробничі витрати з випуску основної та допоміжної продукції, переробки давальницької сировини, автоматично розраховувати собівартість готової продукції;

проводити базовий розрахунок заробітної плати по співробітниках (оклад, індексація, надбавки відсотком від окладу);

формувати стандартні бухгалтерські звіти по рахунках обліку для проведення аналізу діяльності підприємства;

безпосередньо в програмі заповнювати регламентовані форми звітності на підставі даних інформаційної бази, вивантажувати файли в необхідному форматі для здачі звітів в електронній формі до державних органів [55].

На підприємстві ПрАТ «Буковинапродукт» бухгалтерський облік автоматизовано за допомогою програмного комплексу «BAS: Бухгалтерія 2.0». Ця програма дозволяє повністю автоматизувати бухгалтерський,

податковий облік на підприємстві. Стандартні операції не потрібно проводити вручну, всі вони здійснюються в програмі, де за результатами діяльності формується підсумкова звітність. Перевага BAS Бухгалтерія в тому, що користуватися цим програмним продуктом можуть всі без винятку підприємства, незалежно від особливостей діяльності, організаційної форми, структури, форми власності. У програмі можна виписувати рахунки на оплату, проводити їх під час надходження коштів на рахунок, формувати товарні чеки і накладні по оплаченим замовленням. Тут же ведеться облік приходу, витрати грошових коштів, оплати обов'язкових податків, зборів, заробітної плати.

Розглянемо як на ПрАТ «Буковинапродукт» автоматизована така ділянка бухгалтерського обліку як облік грошових коштів.

Для узагальнення інформації про наявність і рух грошових коштів (у національній та іноземній валюті у касах, на розрахункових (поточних), валютних та інших рахунках у банках), електронних грошей, грошових документів, короткострокових векселів одержаних і фінансових інвестицій, дебіторської заборгованості, резерву сумнівних боргів і витрат майбутніх періодів в Плані рахунків бухгалтерського обліку призначено третій клас «Кошти, розрахунки та інші активи», який об'єднує такі рахунки:

- 30 «Готівка»;
- 31 «Рахунки в банках»;
- 33 «Інші кошти»;
- 34 «Короткострокові векселі одержані»;
- 35 «Поточні фінансові інвестиції»;
- 36 «Розрахунки з покупцями та замовниками»;
- 37 «Розрахунки з різними дебіторами»;
- 38 «Резерв сумнівних боргів»;
- 39 «Витрати майбутніх періодів».

Аналітичний облік за рахунками фінансово-розрахункових операцій здійснюється:

для рахунків обліку грошових коштів у розрізі валют та місцезнаходження грошових коштів (окрема каса чи певний рахунок в банку).

для рахунків обліку розрахунків з контрагентами в розрізі договорів контрагентів та окремо виконаних операцій.

В Додатку Н на рис. Н.1 представлено Фрагмент Плану рахунків бухгалтерського обліку в системі «BAS: Бухгалтерія»

Організація обліку грошових коштів є досить трудомістким і разом з тим ризикованим процесом, тому що навіть одна помилка може стати причиною цілого ряду порушень і неточностей, це відіб'ється на господарському процесі та інформації про фінансово-майновий стан підприємства. Серед проблем обліку операцій з грошовими коштами є неповне та не своєчасне відображення грошових коштів у системі обліку, у результаті чого не можна чітко визначити реальний розмір коштів, оскільки вони не будуть повністю та своєчасно оприбутковані. Відсутність інформації про рух реальних грошових потоків дуже ускладнює, а практично, майже не дозволяє ефективно управляти капіталом. Така ситуація матиме наслідком неправильне відображення податкових стягнень і, ця помилка тягне за собою ряд інших, які можливо виявити лише під час інвентаризації.

Всі грошові документи «BAS Бухгалтерії» (банківські і касові) мають реквізит «*Стаття руху грошових коштів*». Значення даних реквізитів вибираються з довідника «*Статті руху коштів*» (меню «*Довідники*» — «*Банк і каса*» — «*Статті руху коштів*»).

Цей довідник встановлено в якості виду субконто і використовується для ведення аналітичного обліку за рахунками 30 «*Готівка*» і 31 «*Рахунки в банках*» (Додаток Н, рис. Н.2).

Для оформлення розрахункових операцій на поточному рахунку на підприємстві «ПрАТ «Буковинапродукт» використовується документ «Платіжне доручення» в програмі «BAS: Бухгалтерія».

Документ *«Платіжне доручення»* (Додаток Н, рис Н.3) призначений для формування друкованої форми платіжного доручення, а також для підготовки інформації до вивантаження даних в програму *«Клієнт банку»*. Ввести новий документ можна в розділі *«Банк і каса»*. Склад реквізитів у формі документа може бути різним, залежно від того, чи оформляється документом перерахування податкового платежу або, наприклад, оплата постачальнику.

Якщо формування платіжного доручення та введення даних для відображення в обліку списання грошових коштів рознесені в часі або по виконавцях, то спочатку рекомендується сформувати документ *«Платіжне доручення»* і заповнити відомості, необхідні для передачі в банк. Якщо оформленням платіжних доручень та реєстрацією виписки банку займається одна людина, а також якщо на момент оформлення платіжного доручення відомі всі дані для відображення в обліку, послідовність дій може бути наступна:

1. Сформувати документ *«Платіжне доручення»* і заповнити відомості, необхідні для передачі в банк.

2. З документа *«Платіжне доручення»* створити документ списання за посиланням Ввести документ списання з банківського рахунку і заповнити реквізити списання. При цьому потрібно проконтролювати, щоб в документі списання був знятий прапорець Підтверджено випискою банку.

Журнал *«Банківські виписки»* (меню *«Банк і каса»* — *«Банк»* — *«Банківські виписки»*) (Додаток Н, рис. Н.4) призначений для реєстрації операцій надходження грошових коштів на банківський рахунок організації та перерахування коштів з банківського рахунку при одержанні виписки банку за певний період (день).

Для реєстрації надходження грошових коштів на банківські рахунки організації призначений документ *«Надходження на банківський рахунок»*. Для реєстрації списання безготівкових грошових засобів призначений документ *«Списання з банківського рахунку»*.

Для обміну інформацією з банками за електронними каналами зв'язку призначені спеціалізовані програми типу *«Клієнт банку»*. Програма *«BAS: Бухгалтерія»*, зі свого боку, надає можливість обміну інформацією з такими програмами. Для вирішення цієї задачі в *«BAS: Бухгалтерія»* використовується спеціальна обробка Обмін з банком, що викликається з журналу *«Банківські випуски»* по кнопці *«Завантажити»*.

Обробка використовується для наступних операцій:

вивантаження платіжних доручень з журналу документів *«Платіжне доручення»* по кнопці *«Вивантажити»*,

завантаження даних в журналі *«Банківські випуски»* по кнопці *«Завантажити»*.

Обробка дозволяє:

підбирати платіжні документи в інформаційній базі, потім вивантажувати їх в програму *«Клієнт банку»* для передачі в банк по електронних каналах зв'язку;

завантажувати в інформаційну базу з програми *«Клієнт банку»* інформацію, що надійшла з банку, про операції по банківських рахунках організації.

Для реєстрації надходження готівки у касу організації призначений документ *«Прибутковий касовий ордер»* (меню *«Банк і каса»* — *«Каса»* — *«Прибуткові касові ордери»*) (Додаток Н, рис Н.5). Для реєстрації видатку готівки із каси призначений документ *«Видатковий касовий ордер»* (меню *«Банк і каса»* — *«Каса»* — *«Видаткові касові ордери»*) (Додаток Н, рис. Н.6).

Настройка обліку по відокремлених підрозділах організацій без утворення юридичної особи виконується у формі *Параметри обліку* (меню *Головне* — *Настройки* — *Параметри обліку*). Якщо використовується облік по відокремлених підрозділах організацій, то на рахунки бухгалтерського обліку *Каса і Каса у валюті* буде додано додатковий аналітичний розріз.

Додатково, необхідність обліку по відокремлених підрозділах для кожної організації вказується в обліковій політиці організації (*меню Головне — Налаштування — Облікова політика*).

В «BAS: Бухгалтерія» касова книга є звітом, в якому відображаються всі рухи готівки (*меню «Банк і каса» — «Звіти» — «Касова книга»*) (Додаток М, рис. М.7). Дані звіту можна використовувати для заповнення різних регламентованих форм:

- Касова книга (КО-4);
- Журнал реєстрації прибуткових ордерів (КО-3);
- Журнал реєстрації видаткових ордерів (КО-3);
- Журнал реєстрації прибуткових і видаткових ордерів (КО-3а);
- Книга обліку прийнятих і виданих грошей.

Стандартний звіт «Аналіз рахунку» формується в програмі командою «Звіти»-«Аналіз рахунку». В Додатку П наведено звіти «Аналіз рахунку 30», «Аналіз рахунку 31», «Аналіз рахунку 37».

Таким чином, використання комп'ютеризованих інформаційних систем в бухгалтерському та податковому обліку забезпечує підготовку достовірної, зрозумілої та порівнянної фінансової та управлінської звітності підготовку, налагодження внутрішньої комунікації між бухгалтерськими, економічними та управлінськими службами, а також інформації про фінансово-господарську діяльність.

В результаті проведення досліджень нами рекомендовано такі способи удосконалення організації обліку грошових коштів на ПрАТ «Буковинапродукт»:

- 1) покращення банківського обслуговування за рахунок сучасних систем та технологій (впровадження системи «Клієнт-Банк», еквайрингу, зарплатного проекту, корпоративного електронного платіжного засобу);
- 2) використання клірингових та овердрафтових операцій;
- 3) повна автоматизація обліку грошових коштів з використання автоматизованих систем управління та аналізу грошових потоків;

4) розвиток управлінського обліку та звітності щодо грошових коштів.

Використання в комплексі всіх запропонованих заходів щодо удосконалення організації грошових коштів на підприємстві дасть можливість перевести всі розрахунки підприємства у безготівкову форму. Це дозволить зекономити велику кількість часу та засобів. Запропоновані заходи полегшать роботу бухгалтера та зекономить його час, дозволять оптимізувати документообіг та удосконалити облікові роботи на підприємстві.

Висновки до розділу 3

1. Для ефективного функціонування підприємства необхідно ефективно управління грошовими коштами з метою збільшення їх величини, ліквідності активів балансу, ефективного розміщення вільного залишку грошових коштів, що не можливо без проведення їх детального економічного аналізу. Аналіз ліквідності балансу підприємства виявив, що протязі трьох років підприємство не має достатньої кількості найбільш ліквідних активів для покриття найбільш термінових зобов'язань. Також короткострокові зобов'язання перевищують активи, що швидко реалізуються, зовнішні зобов'язання підприємства перевищують поточні активи. Отже, ліквідність балансу не є абсолютною. Аналіз грошових коштів на підприємстві показав, що грошові кошти за досліджуваний період збільшились, але це зростання не призвело до структурних змін у складі активів підприємства, у тому числі оборотних. Частка грошових коштів в них зросла від 0,04 до 1,5%. В запасах підприємства за ці ж роки частка грошових коштів збільшилась від 0,05 до 2,39%.

2. Нами проведене комплексне використання напрямів аналізу та системи показників оцінювання грошових потоків підприємства, що дало змогу визначити рівень достатності формування коштів, ефективності їх

використання та досягнення збалансованості додатного і від'ємного грошових потоків. Результати аналізу засвідчили, що грошовий потік на підприємстві за досліджуваний період зменшився на 15,9% за рахунок зменшення чистого фінансового результату на 5337,0% та зростання амортизаційних відрахувань на 4,9%. Величина ліквідного грошового потоку підприємства у 2021-2022 роках мала від'ємне значення. У 2022 році порівняно з 2020 роком чистий грошовий потік збільшився на 80,0 тис. грн (на 2000,0%). Проте, коефіцієнт достатності чистого грошового потоку мав від'ємне значення, що свідчить про незбалансованість грошових потоків товариства у цих періодах. Таку ситуацію не можна оцінювати однозначно як незадовільну. При недостатності надходження грошових коштів виплати проводяться за рахунок раніше накопиченого залишку, що може й не мати негативних наслідків у короткостроковому періоді. Враховуючи розмір залишку грошових коштів на кінець 2022 року та суму виплати основного боргу за кредитами грошові потоки товариства в 2022 році все ж таки оцінюємо негативно.

3. Нами розраховано показники рентабельності грошових потоків підприємства для кожного виду діяльності (операційної, інвестиційної, фінансової) шляхом відношення відповідного фінансового результату до аналогічного позитивного грошового потоку. Показники рентабельності грошових потоків мають різноспрямовану динаміку, однак їх рівень залишається надзвичайно низьким і в переважній більшості має від'ємні значення. Проте, зниження рентабельності витрачених грошових коштів не слід розглядати як негативний результати поточної діяльності підприємства за наступних умов: якщо така тенденція викликана збільшенням виплат, які забезпечать йому прибуток в майбутньому; якщо відбулося збільшення надходження грошових коштів від господарських операцій, фінансовий результат за якими визнано у попередні звітні періоди. Вважаємо, що надзвичайно критичну ситуацію з грошовими коштами на підприємстві зумовило розгортання повномасштабної війни в Україні, скорочення обсягів

виробництва, несвоєчасне надходження грошових коштів від покупців та інші фактори.

4. Дослідження організації бухгалтерського обліку на підприємстві дозволило зробити висновок, що на ПрАТ «Буковинапродукт» запроваджено комп'ютеризована форма обліку з використанням програми «BAS: Бухгалтерія». Дана програма в достатній мірі забезпечує автоматизацію таких процесів як ведення синтетичного і аналітичного обліку грошових коштів, формування документів з обліку грошових коштів, підготовку стандартної бухгалтерської звітності, наприклад, «Обороти рахунків», «Субконто рахунків», «Карта рахунків», «Головна книга», «Касова книга» та інших. Щодо формування управлінських звітів, то тут можливості даної програми значно обмежені. Тому пропонуємо доповнити дану програму підсистемою «Управлінський облік та звітність», яка б забезпечувала ведення на підприємстві ведення управлінського обліку та формування управлінських звітів. Повна автоматизація обліку грошових коштів з використання автоматизованих систем управління та аналізу грошових потоків полегшить роботу бухгалтера та зекономить його час, дозволить оптимізувати документообіг та удосконалити управлінсько-облікові роботи на підприємстві.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

Проведено дослідження обліку грошових коштів на прикладі ПрАТ «Буковинапродукт», яке знаходиться в с. Кам'яна Чернівецької області за період 2020-2022 рр. В результаті проведеного дослідження прийшли до наступних висновків.

1. Грошові кошти виступають початковою і кінцевою ланкою кругообігу, що включає в себе придбання матеріалів та сировини, виробництво продукції, виконання робіт та надання послуг, а також їх продаж, в результаті якого підприємство отримує виручку. Готівковий і безготівковий грошові обороти тісно взаємопов'язані між собою та мають властивість переходити з однієї форми в іншу. До складу грошових коштів також можна віднести електронні гроші, адже вони мають такі ж характеристики, що й звичайні кошти. Електронні гроші виконують роль засобу платежу, обміну і накопичення, тобто є реальними грошима. Складовими грошових коштів є і кошти в дорозі – кошти, які перераховані в останні дні місяця на реєстраційні, спеціальні реєстраційні, поточні рахунки установи, а також не розподілені на рахунках в органах Державного казначейства України, але будуть зараховані на ці рахунки в наступному місяці.

2. Побудова належної системи бухгалтерського обліку грошових коштів передбачає правильність здійснення та відображення всіх етапів їх руху, починаючи з дотримання нормативно-правових вимог, заповнення первинних документів, узагальнення та систематизації інформації в регістрах та завершуючи складанням звітності. До основних проблем, що стосуються системи організації та обліку грошових потоків можна віднести неузгодженість національних положень, що регламентують бухгалтерський облік грошових коштів, із міжнародними стандартами, а саме відмінність у трактуванні поняття «грошові кошти» у національних та міжнародних положеннях бухгалтерського обліку, розбіжності в ідентифікації потоків

грошових коштів за видами діяльності, неузгодженість норм і правил щодо складання фінансової звітності з руху грошових коштів тощо.

3. Об'єктом дослідження обрані процеси, пов'язані з обліком грошових коштів на Приватному акціонерному товаристві (ПрАТ) «Буковинапродукт». Компанія спеціалізується на виробництві соків, консервації (овочевих, грибних сумішей), варення (фруктового, ягідного), повидла (фруктового, ягідного). Чистий дохід від реалізації продукції, робіт послуг на підприємстві за 2020-2022 рр. зменшився на 35,5%. В результаті валовий прибуток на підприємстві зменшився на 61,2%, або на 666 тис. грн. Чистий фінансовий результат підприємства у 2020 році був прибутком у сумі 27 тис. грн, а у 2021-2022 роки - збитками в сумі 762 і 1 414 тис. грн.

4. Аналіз фінансового стану підприємства в 2020-2022 роках виявив його значне погіршення. Головним фактором такого погіршення стала повномасштабна російська агресія. Показники ліквідності низькі, що свідчить про надзвичайно низьку платоспроможність підприємства. Показники фінансової стійкості знаходяться в межах норми, однак погіршуються, що свідчить про нестабільність фінансового становища підприємства. Ділова активність підприємства теж знижується.

5. В Наказі про облікову політику ПрАТ «Буковинапродукт» зазначено, що на підприємстві запроваджено журнально-ордерну форму обліку. Вважаємо, що Наказ про облікову політику підприємства ПрАТ «Буковинапродукт» слід оновити. Окремі облікові зміни продиктовані воєнним станом. Так, обов'язково потрібно оновити Робочий план рахунків, який є додатком до наказу про облікову політику, і врахувати в ньому зміни до НП(С)БО та Інструкції № 291. Потрібно видалити субрахунок 289, який на підприємстві використовується для обліку транспортно-заготівельних витрат. Слід додати субрахунки 315 "Спеціальні рахунки в національній валюті"; 316 "Спеціальні рахунки в іноземній валюті" до Робочого плану рахунків. Також потрібно передивитись параметри розрахунку амортизації ОЗ через зміну економічних вигід від використання активів (п. 25 НП(С)БО 7). Відсутність

деяких положень у наказі про облікову політику або застосування застарілих облікових норм впливає на достовірність показників фінзвітності. За порушення порядку ведення бухгалтерського обліку, внесення недостовірних даних до фінансової звітності на посадових осіб підприємства накладають адміністративний штраф.

6. На підприємстві ПрАТ «Буковинапродукт» переважають безготівкові розрахунки. Облік коштів на поточному рахунку в національній валюті на ПрАТ «Буковинапродукт» здійснюється на рахунку 311 «Поточні рахунки в національній валюті». Також підприємства мають право розраховуватися між собою та з фізичними особами готівкою. Але суми таких розрахунків протягом одного дня за одним або кількома платіжними документами обмежені. В бухгалтерському обліку кошти на електронному рахунку класифікують як актив і відображають на субрахунку 315 «Спеціальні рахунки в національній валюті». На дату зарахування коштів на електронний рахунок проводять Дт 315 Кт 311. Коли переплата повертається із бюджету на ПДВ-рахунок, роблять проведення Дт 315 Кт 641. А отримані на поточний рахунок гроші відображають Дт 311 Кт 315.

7. Гармонізація національної системи бухгалтерського обліку передбачає впровадження міжнародних стандартів фінансової звітності, які розроблені виходячи з потреб ринкової економіки, визнані у світі, дають змогу забезпечити порівнянність обліково-звітних показників українських і зарубіжних господарюючих суб'єктів і структур. Інформація про рух грошових коштів відображалася у «Балансі» (Звіт про фінансовий стан) підприємства у розділі II «Оборотні активи», а саме у рядках «Грошові кошти та їх еквіваленти». Склад грошових коштів також розкривається у Примітках до річної фінансової звітності за формою № 5, у розділі VI «Грошові кошти». Звіт про рух грошових коштів подає зміни, що відбулися не тільки у грошових коштах підприємства, але й їхніх еквівалентах за звітний період (рік, квартал). В управлінських цілях цей звіт може складатися й щомісяця. Закордоном його часто називають Cash Flow (англ). Порядок складання і

подання Звіту про рух грошових коштів визначається Міжнародним стандартом фінансової звітності 7 «Звіти про рух грошових коштів».

8. Для ефективного функціонування підприємства необхідно ефективно управління грошовими коштами з метою збільшення їх величини, ліквідності активів балансу, ефективного розміщення вільного залишку грошових коштів, що не можливо без проведення їх детального економічного аналізу. Аналіз ліквідності балансу підприємства виявив, що протязі трьох років підприємство не має достатньої кількості найбільш ліквідних активів для покриття найбільш термінових зобов'язань. Також короткострокові зобов'язання перевищують активи, що швидко реалізуються, зовнішні зобов'язання підприємства перевищують поточні активи. Отже, ліквідність балансу не є абсолютною. Аналіз грошових коштів на підприємстві показав, що грошові кошти за досліджуваний період збільшились, але це зростання не призвело до структурних змін у складі активів підприємства, у тому числі оборотних. Частка грошових коштів в них зросла від 0,04 до 1,5%. В запасах підприємства за ці ж роки частка грошових коштів збільшилась від 0,05 до 2,39%.

9. В роботі проведене комплексне використання напрямів аналізу та системи показників оцінювання грошових потоків підприємства, що дало змогу визначити рівень достатності формування коштів, ефективності їх використання та досягнення збалансованості додатного і від'ємного грошових потоків. Результати аналізу засвідчили, що грошовий потік на підприємстві за досліджуваний період зменшився на 15,9% за рахунок зменшення чистого фінансового результату на 5337,0% та зростання амортизаційних відрахувань на 4,9%. Величина ліквідного грошового потоку підприємства у 2021-2022 роках мала від'ємне значення. У 2022 році порівняно з 2020 роком чистий грошовий потік збільшився на 80,0 тис. грн (на 2000,0%). Проте, коефіцієнт достатності чистого грошового потоку мав від'ємне значення, що свідчить про незбалансованість грошових потоків товариства у цих періодах. Таку ситуацію не можна оцінювати однозначно як

незадовільну. При недостатності надходження грошових коштів виплати проводяться за рахунок раніше накопиченого залишку, що може й не мати негативних наслідків у короткостроковому періоді. Враховуючи розмір залишку грошових коштів на кінець 2022 року та суму виплати основного боргу за кредитами грошові потоки товариства в 2022 році все ж таки оцінюємо негативно.

10. В роботі розраховано показники рентабельності грошових потоків підприємства для кожного виду діяльності (операційної, інвестиційної, фінансової) шляхом відношення відповідного фінансового результату до аналогічного позитивного грошового потоку. Показники рентабельності грошових потоків мають різноспрямовану динаміку, однак їх рівень залишається надзвичайно низьким і в переважній більшості має від'ємні значення. Проте, зниження рентабельності витрачених грошових коштів не слід розглядати як негативний результати поточної діяльності підприємства за наступних умов: якщо така тенденція викликана збільшенням виплат, які забезпечать йому прибуток в майбутньому; якщо відбулося збільшення надходження грошових коштів від господарських операцій, фінансовий результат за якими визнано у попередні звітні періоди. Вважаємо, що надзвичайно критичну ситуацію з грошовими коштами на підприємстві зумовило розгортання повномасштабної війни в Україні, скорочення обсягів виробництва, несвоєчасне надходження грошових коштів від покупців та інші фактори.

11. Дослідження організації бухгалтерського обліку на підприємстві дозволило зробити висновок, що на ПрАТ «Буковинапродукт» запроваджено комп'ютеризовану форму обліку з використанням програми «BAS: Бухгалтерія». Дана програма в достатній мірі забезпечує автоматизацію таких процесів як ведення синтетичного і аналітичного обліку грошових коштів, формування документів з обліку грошових коштів, підготовку стандартної бухгалтерської звітності, наприклад, «Обороти рахунків», «Субконто рахунків», «Карта рахунків», «Головна книга», «Касова книга» та

інших. Щодо формування управлінських звітів, то тут можливості даної програми значно обмежені. Тому *пропонуємо* доповнити дану програму підсистемою «Управлінський облік та звітність», яка б забезпечувала ведення на підприємстві ведення управлінського обліку та формування управлінських звітів. Повна автоматизація обліку грошових коштів з використання автоматизованих систем управління та аналізу грошових потоків полегшить роботу бухгалтера та зекономить його час, дозволить оптимізувати документообіг та удосконалити управлінсько-облікові роботи на підприємстві переробної промисловості.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- 1 Ананська М.О., Пильнева Н.О., Полозов М.О. Шляхи удосконалення організації обліку грошових коштів на прикладі підприємств оптової торгівлі // *Економіка: реалії часу*. 2021. №4. С. 78–83.
- 2 Білецька К.М. Удосконалення організації обліку грошових коштів підприємства. Науковий огляд. 2020. №2. URL: <https://naukajournal.org/index.php/naukajournal/article/viewFile/154/226> (дата звернення: 21.10.2023).
- 3 Парді С.Р. Шляхи вдосконалення обліку грошових коштів // *Вісник ОНУ імені І.І. Мечникова*. 2018. №2/1. С. 82–86.
- 4 Григоревська О.О., Каленченко Т.С. Проблеми своєчасного та повного відображення грошових коштів у системі бухгалтерського обліку // *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2019. №4. С. 359–364.
- 5 Совівський В.Є., Кулик Ю.М. Удосконалення обліку грошових коштів. Облік, аналіз, аудит і оподаткування в умовах глобалізації економіки. 2021. С. 204–205. URL: <https://www.uzhnu.edu.ua/uk/infocentre/get/13863> (дата звернення: 21.10.2023).
- 6 Гушу Д.Л. Облік грошових коштів: проблеми та шляхи їх вирішення. Розвиток теорії і методики обліку, аналізу та аудиту за умов міжнародної орієнтації. 2022. URL: <http://conf-cv.at.ua/forum/83-811-1>(дата звернення: 21.10.2023).
- 7 Мамедова С.Р. Фактори впливу на обсяг заборгованості підприємства. Управління розвитком. 2021. №14. С.156-158. URL: <http://www.repository.hneu.edu.ua/jspui/handle/123456789/4171> (дата звернення: 21.10.2023).
8. Яковишина Н.А., Пшеничнюк І.В. Оборотні активи, їх відображення в обліку та фінансовій звітності. URL: http://www.rusnauka.com/4_SND_2021/Economics/7_79172.doc (дата звернення: 22.10.2023).
9. Шеремет О.О. Фінансовий аналіз: навч. посібник. К., 2019. 196 с.
10. Лимар Ю.В. Уточнення сутності категорії «оборотні активи» в системі суміжних понять. URL:http://www.rusnauka.com/10_NPE_2021/Economic

s/10_83119.doc.htm (дата звернення: 21.10.2023).

11. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 7 «Звіт про рух грошових коштів» від 30.06.2017. URL:

<https://ips.ligazakon.net/document/MU17030> (дата звернення: 23.10.2023).

12. Базилевич В. Д., Баластрик Л. О. Макроекономіка : навч. посіб. 2-ге вид., перероб. і доп. К., Атіка, 2019. 368 с.

13. Гроші та кредит: підручник. за заг. ред. М. І. Савлука. 5-те вид., без змін. К. : КНЕУ, 2018. 744 с.

14. Бухгалтерській фінансовий облік. Підручник. За ред. проф. Ф. Ф. Бутинця. Житомир : ЖІТІ, 2019. 608 с.

15. Гальчинський А.С., Єщенко П.С., Палкін Ю.І. Основи економічних знань: навч. посібник. 2-ге вид., перероб. і допов. К.: Вища шк., 2022. 543 с.

16. Гайдаєнко О.М., Бондар В.Я. Фінансове моделювання управління грошовими потоками на прикладі ПАТ «Одеський машинобудівний завод». *Облік, економіка, менеджмент: наукові нотатки: Міжнародний збірник наукових праць.* за ред. І.Б. Садовської. Луцьк: РВВ Луцького НТУ, 2017. Вип. 2(14). С. 167-174.

17. Пушкар М.С. Фінансовий облік: підручник. Тернопіль: Карт-бланш, 2018. 628 с.

18. Ткаченко Н.М. Бухгалтерський фінансовий облік на підприємствах України: підручник. К.: А.С.К., 2019. 784 с.

19. Лігоненко Л.О., Ситник Г.В. Управління грошовими потоками: Навч. посіб. К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т., 2018. 255с.

20. Фінансовий менеджмент: навч. посібник. За ред. проф. Г.Г. Кірейцева Київ : ЦУЛ, 2019. 496 с.

21. Фінанси підприємств: підручник. за ред. А.М. Поддєрьогіна. К.: КНЕУ, 2018. 323 с.

22. Філімоненков О.С. Фінанси підприємств. навч. посібник Житомир : ЖІТІ, 2020. 440 с.

23. Цал-Цалко Ю.С. Фінансова звітність підприємства та її аналіз: навч. посібник. Житомир : ЖІТІ, 2021. 300 с.

24. Бутинець Ф.Ф. Економічний аналіз : навчальний посібник. Житомир :

Рута, 2020. 680 с.

25. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», затверджено Міністерством фінансів України від 07.02.2013 р. № 73. URL: <http://www.rada.gov.ua>. (дата звернення: 24.10.2023).

26. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси», затверджено наказом Міністерства фінансів України № 246 від 20.10.99 р. URL: <http://www.rada.gov.ua>. (дата звернення: 21.10.2023).

27. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: закон України від 16.07.1999 № 996-XIV(ред. 652-VIII (652-19) від 17.07.2015) URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/996-14>. (дата звернення: 21.10.2023).

28. Положення про ведення касових операцій у національній валюті України 29.12.2017 № 148. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0148500-17#Text> (дата звернення: 23.10.2023).

29. Переказ готівки до та після 01.08.2023 року: в чому різниця? URL: <https://medoc.ua/blog/perekaz-gotivki-do-ta-pislja-01082023-roku-v-chomu-riznicja> (дата звернення: 21.10.2023).

30. Про затвердження Інструкції про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті. Постанова НБУ від 21.01.2004 №22. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0377-04#Text13> (дата звернення: 21.10.2023).

31. Про затвердження Інструкції про порядок відкриття та закриття рахунків користувачам надавачами платіжних послуг з обслуговування рахунків. Постанова Правління НБУ від 29.07.2022 №162. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0162500-22#Text> (дата звернення: 23.10.2023).

32. Про роботу банківської системи в період запровадження воєнного стану. Постанова правління НБУ від 24.02.2022 р. №18. Головбух. Платформа. Бухгалтерія. URL: <https://buhplatforma.com.ua/article/7333-valyutne-regulyuvannya-po-novomu-revoljutsyniy-proriv-chi-lishe-kosmetichna-zmna-obgortki> (дата звернення: 24.10.2023).

33. Положення про електронні гроші в Україні. Постанова Правління НБУ від 25.06.2008 №178. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0688-08#Text>

(дата звернення: 23.10.2023).

34. Про облікову політику. Лист Міністерства фінансів України від 21.12.05р. №31-34000-10-5/27793. URL:

http://www.minfin.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=58984&cat_id=34931

(дата звернення: 22.10.2023).

35. Бондар М.І., Бабич В.І. Облікова політика підприємства: зміни та доповнення // *Бухгалтерський облік і аудит*, 2022. №12. С.8-12.

36. Облікова політика – 2023: як внести зміни й на що зважити. URL: <https://egolovbuh.expertus.com.ua/10004203> (дата звернення: 21.10.2023).

37. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій: затверджено Мінфіном України від 08.02.2014 р. № 48. URL: <http://www.rada.gov.ua>. (дата звернення: 21.10.2023).

38. Про платіжні послуги: закон України від 30.06.2021 р. № 1591. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1591-20#Text> (дата звернення: 21.10.2023).

39. Облік грошових коштів на рахунках в банку // *Головбух*. URL: <https://buhplatforma.com.ua/article/7228-oblk-groshovih-koshtv-na-rahunkah-v-banku> (дата звернення: 21.10.2023).

40. Особливості поповнення електронного рахунку у СЕА ПДВ. URL: <https://kyiv.tax.gov.ua/media-ark/news-ark/517734.html> (дата звернення: 21.10.2023).

41. Податковий кодекс України. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2021, № 13-14, № 15-16, № 17, ст.112. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (дата звернення: 21.10.2023).

42. Операції на електронному рахунку: відображаємо в бухобліку. URL: <https://gazeta.vobu.ua/archives/9350> (дата звернення: 23.10.2023).

43. Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_010#Text (дата звернення: 24.10.2023).

44. Хроленко О.І., Лободзинська Т.П. Особливості аналізу руху грошових коштів. Східна Європа: економіка, бізнес та управління, 2021, 3(08). С.354-358.

45. Базілінська О.Я. Фінансовий аналіз: теорія та практика : навчальний посібник. К. : Центр учбової літератури, 2019. 328 с

46. Тютюнник Ю. М., Дорогань-Писаренко Л. О., Тютюнник С. В. Фінансовий аналіз : навч. посіб. Полтава: Видавництво ПП «Астроя», 2020. 434 с.

47. Волошина В.В. Інформаційні основи обліку та контролю поточних активів підприємств. Серія «Облік і фінанси». 2019. № 11(41). С.91.

48. Гурова К.Д., Ганін В.І. Економічний аналіз: методологія, методика, організація, практикум. Харків, 2021. С. 220–236.

49. Ананська М.О., Пильнева Н.О., Полозов М.О. Шляхи удосконалення організації обліку грошових коштів на прикладі підприємств оптової торгівлі. Економіка: реалії часу. 2020. №4. С. 78–83.

50. Білецька К.М. Удосконалення організації обліку грошових коштів підприємства. Науковий огляд. 2019. №2. URL: <https://naukajournal.org/index.php/naukajournal/article/viewFile/154/226> (дата звернення: 21.10.2023).

51. Парді С.Р. Шляхи вдосконалення обліку грошових коштів. Вісник ОНУ імені І.І. Мечникова. 2019. №2/1. С. 82–86.

52. Григоревська О.О., Каленченко Т.С. Проблеми своєчасного та повного відображення грошових коштів у сис-темі бухгалтерського обліку. Проблеми і перспективи економіки та управління. 2021. №4. С. 359–364.

53. Совівський В.Є., Кулик Ю.М. Удосконалення обліку грошових коштів. Облік, аналіз, аудит і оподаткування в умовах глобалізації економіки. 2021. С. 204–205. URL: <https://www.uzhnu.edu.ua/uk/infocentre/get/13863> (дата звернення: 22.10.2023).

54. Гушу Д.Л. Облік грошових коштів: проблеми та шляхи їх вирішення. Розвиток теорії і методики обліку, аналізу та аудиту за умов міжнародної орієнтації. 2020. URL: <http://conf-cv.at.ua/forum/83-811-1> (дата звернення: 21.10.2023).

55. ТОП-3 найпопулярніших програм для автоматизації обліку. ПДК плюс. URL: <https://pdk.com.ua/ua/info/articles/stati-po-programmam-bas/top-3-samykh-populyarnykh-programm-dlya-avtomatizatsii-ucheta/> (дата звернення: 23.10.2023).